

Podręcznik

ZERO WASTE URBAN PARKS

ZERO WASTE URBAN PARKS to partnerstwo czterech europejskich organizacji w ramach programu Erasmus+, którego celem jest podnoszenie umiejętności i kompetencji pracowników parków miejskich. Partnerstwo koncentruje się na zmianie zachowań, podnoszeniu świadomości i zwiększaniu efektywności praktyk gospodarowania odpadami w celu zmniejszenia produkcji odpadów i promowania zrównoważonego rozwoju w parkach miejskich.

Twórcy:

Zero Waste Lab - M Cristina Sousa, Diana Brandão, Sara Morais Pinto, Ana Salcedo | The Province of Antwerp - Lieve Stoops, Co-funded by EU white + disclaimer Barbara Pardon, Justina Sapolaite, Marjolein Vervoort, Joeri Verlinden | Asamblea de Cooperación por la Paz - Ellie Young | Fundacja Ekopotencjał - Danuta Łukasińska

Korekta:

Zero Waste Europe - Manon Jourdan

Partnerzy:

Provincie
Antwerpen

Asamblea de
Cooperación
por la Paz

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Spis treści

Rozdział 1:

Marzenie o parku miejskim Zero Waste

- 1.1 Kim jestem?
- 1.2 Kto powinien mnie przeczytać?
- 1.3 Jak można ze mnie korzystać?
- 1.4 Zasady ruchu Zero Waste
- 1.5 Dlaczego parki miejskie zero waste?
- 1.6 Zero Waste Urban Parks oraz program strategiczny UE

Rozdział 2:

Najlepsze praktyki Zero Waste w parkach miejskich

1. Komunikacja liczbami
2. Ekologiczny transport
3. Strefa piknikowa bez koszy
4. Ogrody społeczne i kompostowanie
5. Park jako żywe laboratorium
6. Zarządzanie zmianą
7. Wyspa Zero Waste
8. Redukcja odpadów zielonych
9. Umowy z zawęzonymi organizatorami wydarzeń
10. Zaangażowanie lokalnych szkół, organizacji i dzieci
11. Infrastruktura o obiegu zamkniętym
12. Komunikacja pasywna
13. Łąka dzikich kwiatów
14. Drewniane ławki i eko sztuka
15. Strefy biocenotyczne
16. Obszar zrównoważonych działań
17. Strefa dla zwierząt bez odpadów
18. Obiekty sportowe dla klubów wioślarskich
19. Promocja picia wody z kranu
20. Strefa naprawy, ponownego użycia i recyklingu

Rozdział 3:

Podróż w kierunku parku Zero Waste

- 3.1 Czym jest podróż w kierunku Zero Waste?
- 3.2 Kryteria obowiązkowe parków miejskich Zero Waste
- 3.3 Opcjonalne kryteria dla parków miejskich Zero Waste
- 3.4 Coroczne monitorowanie

Rozdział 4:

Wpływ i dalsze działania

Załączniki

INDEKS SKRÓTÓW

ACPP - Asamblea de Cooperación por la Paz

UE - Unia Europejska

ISA - Instituto Superior de Agronomia

(Wyższy Instytut Agronomii)

NGO - Non-Governmental Organization

(Organizacja pozarządowa)

WWF - World Wide Fund

NEB - New European Bauhaus

SDG - Sustainable Development Goals

UN - United Nations

UNEP - United Nation Environmental Programme

ZWUP - Zero Waste Urban Parks

*“Świat jest wystarczający, by
spełnić potrzeby człowieka, ale
nie, by zaspokoić jego chciwość”*

Mahatma Gandhi

Pod wieloma względami odpady są problemem uniwersalnym, ponieważ można je znaleźć w każdym mieście i kraju. Podczas gdy UE stosuje różne środki w celu rozwiązania problemu zaśmiecania, w tym różne technologie i różne rodzaje zaangażowania społecznego, Zero Waste Urban Parks (ZWUP) w szczególności odnosi się do zachowania korzystających z terenów zielonych i zarządzających nimi, z ostatecznym celem połączenia parków miejskich w Europie ze wspólną ambicją stania się wolnymi od odpadów.

W tym celu wyniki wymiany doświadczeń między kilkoma europejskimi parkami miejskimi w Belgii, Portugalii, Hiszpanii i Polsce, zostały zebrane i przetłumaczone jako zestaw dobrych praktyk, które ułatwiają parkom miejskim stanie się ZWUP.

Marzenie o parku miejskim Zero Waste

1.1 Kim jestem?

Cześć! Jestem podręcznikiem Zero Waste Urban Park i chciałbym podzielić się z wami inspirującą podróżą naszej społeczności zaangażowanej w zapobieganie powstawaniu odpadów i przekształcanie miejskich terenów zielonych. Społeczność ta składa się z oddanych pracowników parków miejskich i organizacji pozarządowych z europejskich miast i kieruje się wspólną wizją przekształcenia parków miejskich w zrównoważone, wolne od odpadów przestrzenie.

W naszej opowieści oprowadzę cię po innowacyjnych rozwiązaniach opracowanych przez tę społeczność w celu zmniejszenia ilości odpadów na każdym etapie: od projektowania własnych

systemów kompostowania po organizowanie wydarzeń bez odpadów i współpracę z lokalnymi firmami, abyś na nowo wyobraził sobie zarządzanie parkiem, koncentrując się na wystarczalności zasobów, regeneracji i dobrym samopoczuciu. Wysiłki te przyczyniają się do czystszej, szczęśliwszego i przyjemniejszego środowiska dla każdego odwiedzającego park.

Podczas podróży przez te strony odkryjesz, jak ta społeczność nie tylko zmniejsza ilość odpadów, ale także wyznacza nowe standardy dla tego, jak parki miejskie mogą rozwijać się w harmonii z naturą i rosnącymi wymaganiami miejskiego życia.

Pewnego razu ta społeczność miała marzenie...

Zacząto się od załączka pomysłu, w którym miejski park bez odpadów jest standardem w każdym mieście. Promuje ono własność społeczną, opiekę i wspiera wysoką bioróżnorodność, przypominając o dzikiej przyrodzie.

Park Miejski Zero Waste to miejsce wolne od opakowań, promujące aktywne procesy zrównoważonego rozwoju i przestrzeń sprzyjającą włączeniu społecznemu. Działa w ścisłym związku z całą społecznością, w tym z prywatnymi firmami i podmiotami zorientowanymi na ekologię i ma pozytywny wpływ na inne parki.

Na terenie parku znajduje się ekowioska, będąca schronieniem i narzędziem łagodzenia zmian klimatycznych, przynosząca pozytywne skutki, takie jak zmniejszenie efektu

miejskiej wyspy ciepła lub zmniejszenie zanieczyszczenia hałasem.

Członkowie zespołu Zero Waste Urban Park są zmotywowani i dumni z pracy, integrując wolontariuszy i odwiedzających. Zespół jest zaangażowany w zwiększanie świadomości, inspirując kolejne pokolenia następującymi wartościami: integracja, kreatywne myślenie, wdzięczność, odpowiedzialność i szacunek dla środowiska.

Park ma pozytywny wpływ na dobrostan wszystkich żywych stworzeń, propagując szacunek dla natury.

Witajcie w Miejskim Parku Zero Waste, cieszcie się nim i zostawcie lepszym niż go zastaliście!

© Prowincja Antwerpia

To historia społeczności, która krok po kroku zmienia swoje marzenie w rzeczywistość, a teraz pragnie podzielić się nim z wami - zapraszając was, waszą społeczność i lokalny park do wzięcia w niej udziału.

Praca zespołowa sprawia, że marzenie staje się rzeczywistością

Celem podręcznika jest wzmocnienie i rozpowszechnienie wiedzy i umiejętności w zakresie zero waste wśród europejskich parków miejskich oraz wzmocnienie ich pozycji poprzez zapewnienie zestawu najlepszych praktyk, które można wdrożyć na terenach zielonych w celu poprawy systemów gospodarki odpadami, a ostatecznym celem jest całkowite wyeliminowanie odpadów. Niniejszy podręcznik może być wykorzystywany jako przewodnik wspierający przejście od gospodarki odpadami do zarządzania zasobami, w szerszym systemie obiegu zamkniętego, który uwzględnia nie tylko parki, ale także ich lokalne społeczności.

Można w nim znaleźć działania zmierzające do wyeliminowania odpadów z parków wraz z powiązаныmi kosztami, pozytywnymi skutkami, możliwymi problemami, a także przykłady narzędzi, które zostały wykorzystane do procesu współtworzenia strategii Parku Zero Waste (do przygotowania zespołów do pracy nad komunikacją lub do wewnętrznego opracowania działań).

“Kiedy przyjmujemy podejście zero waste trudno będzie nam wyobrazić sobie inny sposób zarządzania zasobami.”

Kalle, 2022

1.2 Kto powinien mnie przeczytać?

Jeśli Miejski Park Zero Waste jest marzeniem, którego chcesz być częścią, zdecydowanie powinieneś przeczytać moją historię. Zwłaszcza jeśli jesteś zarządcą parku miejskiego, członkiem społeczności, pracownikiem parku lub zaangażowanym w podejmowanie decyzji dotyczących terenów zielonych w Twoim mieście, jest to okazja, której nie możesz przegapić! Podobnie, jeśli jesteś sceptyczny, ten podręcznik może cię pozytywnie zaskoczyć. Zapoznając się z doświadczeniami osób, które dopiero rozpoczynają swoją przygodę z zero waste, możesz osiągnąć oszczędności, jednocześnie ulepszając swój park i przyczyniając się do pozytywnego wpływu na lokalną społeczność.

Przeczytanie mnie może być bardzo dobrym początkiem walki ze zmianami klimatycznymi, redukcji odpadów i wspierania zrównoważonego rozwoju, nie tylko w parkach, ale także w wielu innych strukturach w mieście, takich jak tereny zielone, miejsca piknikowe, skateparki itp.

1.3 Jak można ze mnie korzystać?

Nie trzeba czytać mnie w całości ani w przedstawionej kolejności. Po prostu prześledź zaprezentowaną mapę parku i poznaj najlepsze praktyki zero waste już wdrożone w niektórych europejskich parkach, abyś mógł wykorzystać je jako inspirację. Wszystkie podane przykłady można dostosować i powielić w ramach własnego kontekstu i możliwości. „Rozdział II - Najlepsze praktyki zero waste” to katalog pomysłów, które mogą zainspirować każdą strategię zarządzania parkiem miejskim. Należy tylko pamiętać o dostosowaniu wytycznych do konkretnego kontekstu, zasobów i zespołu, mimo że większość sugestii można dostosować do parków miejskich w całej Europie.

Aby zachować spójność, nie drukuj tego podręcznika. Oszczędzajmy drzewa, energię i pieniądze. Przejdź na wersję cyfrową, zapoznaj się z nią i rozpowszechniaj informacje, udostępniając plik PDF i [video](#).

1.4 Zasady i ruch Zero Waste

“NAJBARDZIEJ EFEKTYWNYM SPOSOBEM ZARZĄDZANIA ODPADAMI JEST ICH REDUKCJA.”

- Definicja Zero Waste © Zero Waste International Alliance (2018)

Zero Waste to ochrona wszystkich zasobów poprzez odpowiedzialną produkcję, konsumpcję, ponowne wykorzystanie i odzyskiwanie produktów, opakowań i materiałów bez spalania oraz bez zrzutów do gleby, wody lub powietrza, które zagrażają środowisku lub zdrowiu ludzkiemu.

Więcej informacji na temat Zero Waste można znaleźć w podręczniku szkoleniowym Zero Waste.

Zero Waste to rosnący ruch mający na celu zminimalizowanie produkcji odpadów poprzez promowanie zrównoważonych praktyk wokół koncepcji R: odmowy (refuse),

redukcji (reduce), ponownego użycia (reuse), recyklingu (recycle) i przeprojektowania systemów (redesign) w celu wyeliminowania odpadów u źródła. Zamiast postrzegać odpady jako produkt uboczny współczesnego życia, Zero Waste opowiada się za zmianą sposobu myślenia - gdzie materiały są uważane za cenne zasoby, które powinny krążyć w systemie zamkniętej pętli, naśladując wydajność naturalnych ekosystemów.

W swojej istocie Zero Waste kwestionuje liniowy model konsumpcji („weź, wyprodukuj, wyrzuć”), który prowadzi do wyczerpania zasobów

naturalnych i degradacji środowiska. Zamiast tego wspiera gospodarkę o obiegu zamkniętym, w której produkty i materiały są stale naprawiane, ponownie wykorzystywane, zmieniane i ostatecznie poddawane recyklingowi, w celu wyeliminowania odpadów wysyłanych na wysypiska lub do spalarni.

Ruch Zero Waste wykracza poza recykling, zapobiegając przede wszystkim powstawaniu odpadów. Obejmuje on szersze cele środowiskowe i społeczne, w tym działania na rzecz klimatu, ochronę zasobów naturalnych,

powszechny dobrobyt oraz tworzenie sprawiedliwych i odpornych społeczności.

Na poziomie lokalnym, środki „zero odpadów” obejmują szeroki zakres działań, w tym między innymi eliminację opakowań jednorazowego użytku, projektowanie produktów z myślą o długiej żywotności, promowanie segregacji bioodpadów i kompostowania, przy jednoczesnym podnoszeniu świadomości poprzez ukierunkowane działania komunikacyjne.

Kilka danych i liczb

Dlaczego warto przemyśleć sposób, w jaki produkujemy i konsumujemy?

100 kg = 1 nowo narodzony słoń

5 ton = 1 przeciętny słoń

200 ton = 1 płetwal błękitny antarktyczny (największe zwierzę na planecie, osiągające do 30 m długości)

1000 ton = 5 wielorybów

Zobacz szczegóły dotyczące wagi na stronie [WWE](#)

Na świecie

Szacuje się, że każdego roku na całym świecie zbiera się **11,2 miliarda** ton odpadów stałych (= **56 000 000 wielorybów!**), zgodnie z danymi [UNEP](#).

Jeśli nie zostaną podjęte konkretne i konsekwentne działania, przewiduje się, że wytwarzanie stałych odpadów komunalnych wzrośnie z **2,1 mld ton w 2023 r.** do **3,8 mld ton do 2050 r.** (Źródło: [UNEP - Global Waste Management](#)).

56 000 000
wieloryby

Europa

Całkowita ilość odpadów

- Przeciętny Europejczyk produkuje **5 ton** odpadów rocznie.
- Tylko 38% wszystkich odpadów wytwarzanych w UE jest poddawanych recyklingowi.

5 ton

Odpady komunalne

Na jednego mieszkańca Europy przypada 513 kg odpadów komunalnych (Eurostat, 2022). **W niektórych krajach UE ponad 60% odpadów z gospodarstw domowych nadal trafia na składowiska.** [Więcej informacji na stronie Komisja Europejska - odpady i recykling](#)

513 kg

Wiele prognoz przewiduje, że jeśli nie zostaną wdrożone nowe polityki i konkretne środki, globalna produkcja tworzyw sztucznych będzie nadal rosta, podwajając popyt do 2050 r. i ponad trzykrotnie do 2100 r., przy niemal równoważnym wzroście emisji CO2.

Istnieje bezpośredni związek między złym zarządzaniem odpadami, skupionym jedynie na recyklingu, wytwarzaniem odpadów i popytem na nowe materiały. Dlatego tak ważne jest, aby przerwać cykl konsumpcjonizmu i wejść w system oparty na wystarczalności. [Gospodarka o Obiegu Zamkniętym](#).

Średnio każdy obywatel Europy wytwarza prawie pół tony odpadów komunalnych, a całkowita roczna produkcja odpadów w UE sięga 2,5 miliarda ton. Aby rozwiązać ten rosnący problem, UE zdefiniowała [hierarchię postępowania z odpadami](#), która nadaje priorytet zapobieganiu powstawaniu odpadów jako najskuteczniejszej metodzie ochrony zasobów i zmniejszenia wpływu odpadów na środowisko. Jednak według raportów UE, tylko 38% odpadów jest poddawanych [recyklingowi w UE](#) a ponad 60% odpadów

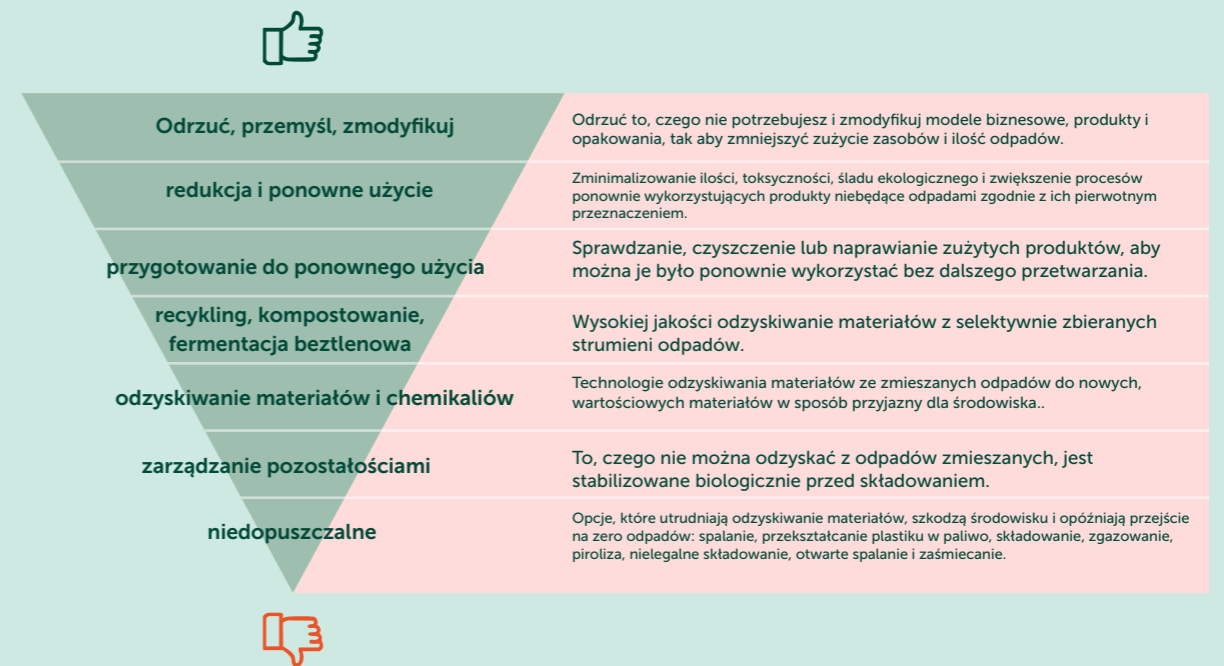
z gospodarstw domowych nadal trafia na wysypiska śmieci. **Odpowiada to 5 tonom odpadów wytwarzanych rocznie przez przeciętnego Europejczyka.**

Według raportu [Circularity Gap Report 2023](#) opracowanego przez Circle Economy, **globalny wskaźnik obiegu zamkniętego wynosi obecnie zaledwie 7,2%**, co oznacza spadek o dwa punkty procentowe w ciągu ostatnich pięciu lat.

Oznacza to, że ponad 90% materiałów jest marnowanych, traconych lub pozostaje niedostępnych do ponownego wykorzystania przez dłuższy czas.

W raporcie podkreślono również, że wydobywanie materiałów rośnie z każdym rokiem, a prognozy wskazują, że do 2059 r. przekroczy 150 gigaton. Tylko w ciągu ostatnich sześciu lat globalna gospodarka wydobyciła i zużyła więcej zasobów niż przez cały XX wiek.

Hierarchia Zero Waste:

Źródło: Podręcznik szkoleniowy Zero Waste

najbardziej preferowany

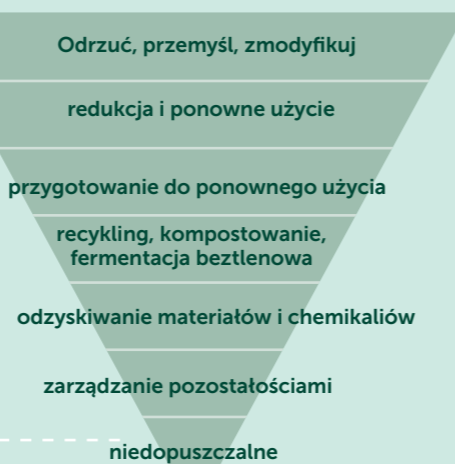
Hierarchia postępowania z odpadami w UE

produkt, a nie odpad

najmniej preferowany

Hierarchia Zero Waste

Źródło: Podręcznik szkoleniowy Zero Waste

Pomimo postępów poczynionych przez różne inicjatywy gospodarki o obiegu zamkniętym i pilnej potrzeby poprawy systemów recyklingu, wciąż jesteśmy daleko od ograniczenia nadmiernego zużycia zasobów - i nie będziemy w stanie tego zrobić bez priorytetowego traktowania strategii redukcji odpadów na wcześniejszych etapach łańcucha dostaw w celu złagodzenia nieustającego zapotrzebowania na materiały pierwotne.

Chociaż dyrektywa UE w sprawie odpadów definiuje hierarchię metod przetwarzania odpadów, ruch Zero Waste zazwyczaj przedstawia inną hierarchię. Jak wskazano na poniższym rysunku, hierarchia zerowej ilości odpadów ma na

celu stworzenie systemu bezodpadowego już w fazie projektowania.

Celem jest zmniejszenie zapotrzebowania na wydobycie zasobów poprzez ograniczenie zużycia materiałów do tego, co jest naprawdę niezbędne dla dobrego samopoczucia wszystkich.

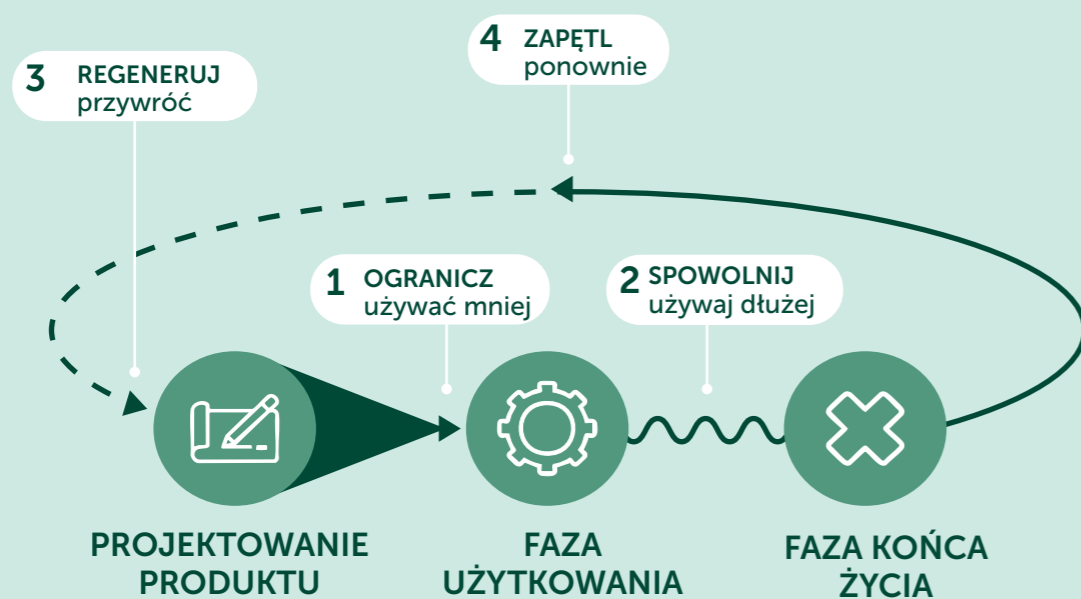
Wiąże się to z projektowaniem trwałych, nadających się do ponownego wykorzystania produktów i materiałów, które działają tak długo, jak to możliwe, oraz zapewnieniem, że po wyrzuceniu zostaną one skutecznie ponownie włączone do gospodarki. Szczegóły hierarchii Zero Waste znajdują się poniżej.

Aby przeciwdziałać rosnącej produkcji odpadów, rosnącemu zużyciu materiałów i wynikającej z tego degradacji środowiska, potrzebujemy skoordynowanych i skutecznych działań zbiorowych.

Koncentrując się na ograniczaniu ilości odpadów u źródła, poprzez ponowne przemyślenie sposobów, w jakie produkujemy, konsumujemy i wykorzystujemy materiały i produkty, możemy odwrócić te szkodliwe trendy.

Używaj mniej, używaj dłużej, używaj ponownie i przywróć:

Poniższy schemat przedstawia cztery drogi, aby osiągnąć cele obiegu zamkniętego: Zawęż, spowolnij, regeneruj i zapętl. Są to cele bazujące na pracy Bockhena et al. (2016).

Źródło: Circularity Gap Report 2023

Kilka powiązanych źródeł:

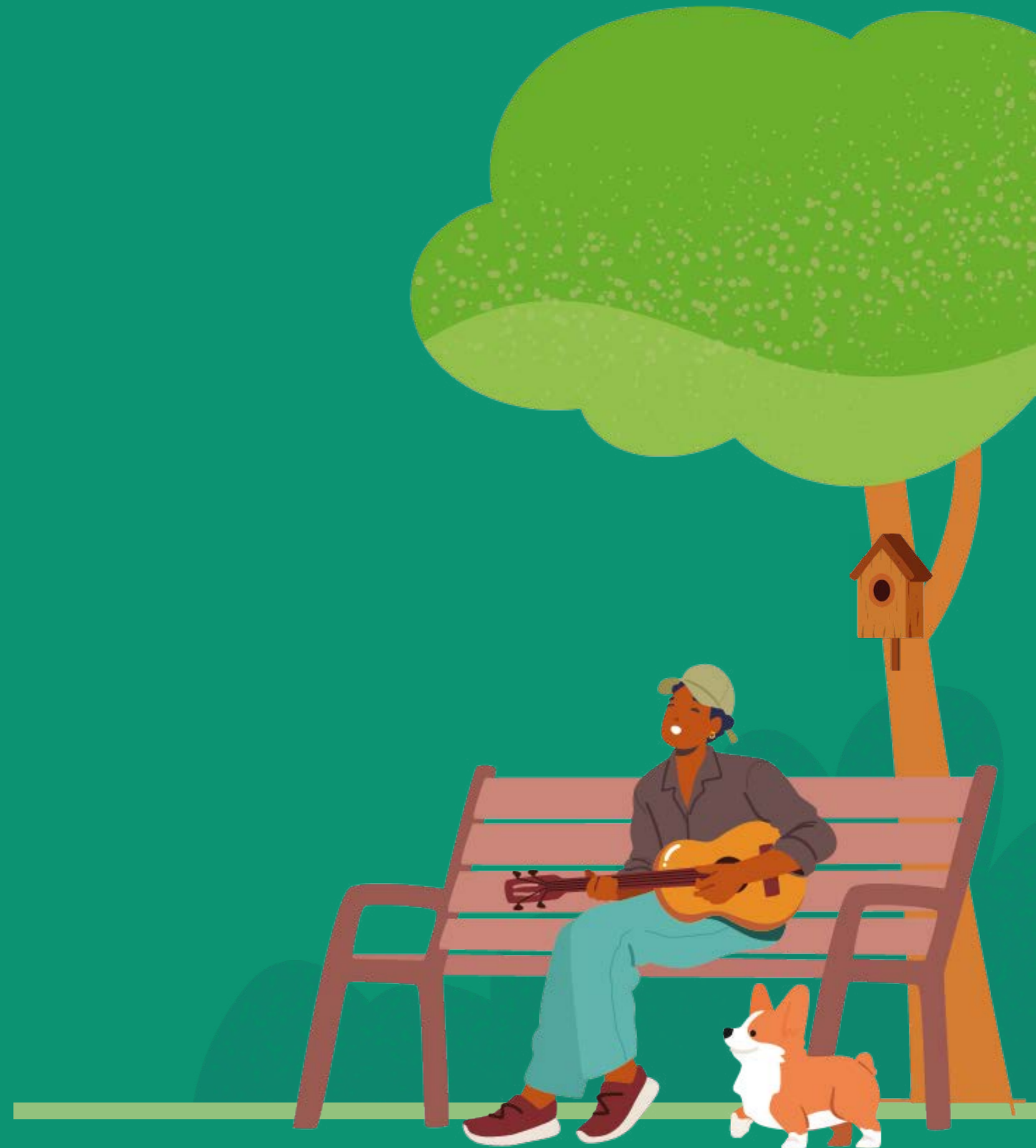
- [OECD Plastic Pollution](#)
- [Science Direct - Global Projections of plastic use](#)
- [Nature: Plastic futures and their CO2 emissions](#)
- [Recycling Magazine](#)

1.5 Dlaczego parki miejskie zero waste?

“Najlepsze odpady to te które w ogóle nie powstają.”

Parki miejskie to tętniące życiem przestrzenie, które co roku przyciągają tysiące odwiedzających. Ludzie przychodzą, aby cieszyć się przyrodą, zrelaksować się, uprawiać aktywność fizyczną, uczestniczyć w wydarzeniach publicznych lub po prostu spędzić czas z przyjaciółmi i rodziną. Stanowią one ważną przestrzeń dla rozrywki i odpoczynku w środowisku miejskim. Ze względu na ich różnorodne funkcje, parki te oferują wyjątkową okazję do wdrożenia inicjatyw bezodpadowych, które mogą znacznie złagodzić wpływ na środowisko. Są to idealne przestrzenie dla obywateli do angażowania się w pozytywne zmiany zachowań w zakresie wykorzystania zasobów i gospodarki odpadami, do wspierania zmiany nawyków konsumpcyjnych i podejścia do odpadów.

1.6 Zero Waste Urban Parks oraz program strategiczny UE

Większość podejść organizacyjnych do gospodarki odpadami była w przeszłości niespójna, opierając się na podejściach niesystematycznych lub częściowych.

Europejski Zielony Ład został wprowadzony w celu zachęcenia do podejmowania bardziej skutecznych działań, również w zakresie gospodarki odpadami. W połączeniu ze strategiami prewencyjnymi, takimi jak "zero odpadów" i plany gospodarki o obiegu zamkniętym, umożliwia nie tylko zmniejszenie lokalnych wydatków na gospodarkę odpadami, ale także promowanie włączenia społecznego, lokalnej gospodarki i sieci współpracy.

Współtworzenie tego podręcznika polegało na budowaniu drogi od marzeń do praktycznych i strategicznych środków, w połączeniu z dobrze ugruntowanymi wytycznymi, zapewniającymi, że na końcu drogi znajduje się rzeczywisty świat. Działania „zero odpadów”

stosowane w parkach miejskich wynikają z kilku europejskich wytycznych dostosowanych do dobrobytu, szczęścia, aktywnego obywatelstwa i współpracy, w celu pobudzenia zbiorowej, stopniowej i spójnej transformacji, opierając się na narzędziach takich jak New European Bauhaus (NEB), Cele Zrównoważonego Rozwoju UN oraz na istniejących już działaniach, takich jak Sustainable and Just Cities, Doughnut Economy i Zero Waste City Certification.

Zgodnie z NEB, dzielnice przeznaczone do transformacji powinny funkcjonować jako „żywe laboratoria” innowacji, z kilkoma inicjatywami wyłaniającymi się z oddolnych procesów współtworzenia.

Takie podejście daje zróżnicowane wyniki, które można zaadaptować i powielić w podobnych projektach, inspirując przyszłe przedsięwzięcia zgodne z celami podręcznika Zero Waste Urban Parks.

Podejścia Zero Waste, a w szczególności strategię Zero Waste Urban Parks, będą aktywnie przyczyniać się do Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG - Sustainable Development Goals):

- **promocja zrównoważonego rolnictwa (SDG2)**, w szczególności poprzez kompostowanie, ulepszenie gleby i zrównoważoną produkcję żywności;
- **zapewnienie zdrowego życia i dobrego samopoczucia (SDG3)** poprzez zminimalizowanie stosowania zanieczyszczeń, takich jak na przykład pestycydy, przyczyniając się do czystszej powietrza i bezpieczniejszego środowiska, co pozytywnie wpływa na zdrowie publiczne.
- **zrównoważona gospodarka wodna (SDG6)**, poprzez włączenie systemów zbierania wody deszczowej i recyklingu wody do nawadniania, zmniejszając zużycie wody słodkiej.
- **zrównoważona i nowoczesna energia (SDG7)**, poprzez instalowanie oświetlenia słonecznego, turbin wiatrowych lub innych rozwiązań w zakresie energii odnawialnej do zasilania obiektów, zmniejszając zależność od paliw kopalnych i promując czystą, nowoczesną energię.
- **wspieranie innowacji (SDG9)**, stając się ośrodkami testowania praktyk ponownego wykorzystania i naprawy, promując gospodarkę dzielenia się, opracowując przyjazne dla środowiska rozwiązania infrastrukturalne, inspirując zrównoważone projektowanie i napędzając inicjatywy gospodarki o obiegu zamkniętym.
- **przyczynianie się do inkluzywności, bezpieczeństwa, odporności i zrównoważonego rozwoju miast (SDG11)**, poprzez tworzenie zielonych przestrzeni sprzyjających włączeniu społecznemu, które są dostępne dla wszystkich i bezpieczne.
- **promowanie zrównoważonej konsumpcji (SDG12)**, poprzez oferowanie w parkach programów edukacyjnych na temat redukcji odpadów, recyklingu i zrównoważonych praktyk
- **przyczynianie się do przeciwdziałania zmianom klimatycznym (SDG13)** poprzez przyjmowanie praktyk, które zmniejszają ilość odpadów resztkowych generowanych i wysyłanych do szkodliwych praktyk utylizacji, takich jak składowanie i spalanie, obniżając w ten sposób emisje gazów cieplarnianych, takich jak metan i CO₂.
- **promowanie zrównoważonego wykorzystania ekosystemów lądowych i gospodarki leśnej (SDG15)**, ponieważ ochrona i przywracanie miejskich terenów zielonych poprzez zrównoważone wykorzystanie zasobów i praktyki gospodarowania odpadami chroni różnorodność biologiczną i wspiera ekosystemy, czyniąc parki odpowiednimi siedliskami dla rodzimej flory i fauny.
- **ożywienie globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju (SD17)**, ponieważ opiera swoje działania na współpracy między gminami, organizacjami ekologicznymi i społecznościami lokalnymi, promując wspólne cele, działania i globalne koalicje na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Najlepsze praktyki dotyczące parków miejskich zero waste

Realizując swoje marzenie, partnerzy Zero Waste Urban Parks stworzyli mapę drogową, która pozwala poruszać się po miejskich parkach zero waste i poznać działania, które zostały już wdrożone w ich parkach.

Poniższe 20 dobrych praktyk opiera się na rzeczywistych działaniach, którymi dzielą się członkowie społeczności i cztery parki uczestniczące w projekcie. Zapraszamy do lektury i czerpania inspiracji:

[Vrijbroekpark \(Mechelen, Belgium\)](#),
[Park Grabiszyński \(Wrocław, Poland\)](#),
[ISA/Tapada da Ajuda \(Lisbon, Portugal\)](#),
[Parque del Alamillo \(Sevilla, Spain\)](#),
[Parque de los Toruños \(Cadiz, Spain\)](#).

Małymi krokami można coś zmienić i rozpocząć długą podróż w kierunku zrównoważonego rozwoju dla przyszłych pokoleń.

Ciesz się i zostaw park lepszym niż go zastałeś!

NAJLEPSZE PRAKTYKI 1

Komunikacja liczbami

Opis

- Wielu odwiedzających parki nie wie, jak duży jest problem zaśmiecania. Powiedz im o tym! Użyj liczb, aby wywołać efekt szoku, np:
  - » Ile kg/L śmieci jest zbieranych rocznie?
  - » Ilu pracowników/wolontariuszy pracuje tutaj, aby utrzymać park w czystości?
  - » Ile kosztuje sprzątanie parku każdego roku i co można zrobić za te pieniądze?
- Stosuj pozytywne komunikaty, aby uzyskać zachęcający efekt, np:
  - » 90% odwiedzających park wrzuca śmieci do kosza. Dziękujemy!
  - » W tym roku zaoszczędziliśmy 5000 euro na sprzątaniu parku, ponieważ... itd.
- Używaj innych metod zachęcania. (Dowiedz się więcej o [Green Nudges](#)).

Gdzie Belgia, Vrijbroekpark

Zdobyte doświadczenie od 2024

Doświadczane korzyści

- Przekazując liczby w atrakcyjny sposób (np. zdjęcia i infografiki), zwiększamy świadomość.
- Dzięki niej ludzie angażują się w ograniczanie zaśmiecania.

Przykłady plakatów i postów w mediach społecznościowych

Co poszło / może pójść nie tak

Ilość śmieci i tak może rosnąć z każdym rokiem. Jak zamierzasz to zakomunikować (w zachęcający sposób)?

Przygotowanie kampanii, które aktywnie angażują użytkowników, odwiedzających i społeczność, może być dobrym pomysłem na dalsze zaangażowanie (np. wykorzystanie zdjęć i odpowiednich cytatów).

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Prosty wykaz liczb, aktualizowany co roku.

€€ Wykaz liczb w atrakcyjnej szacie graficznej, aktualizowany dwa razy w roku.

€€€ Atrakcyjna infografika (infografiki), zaprojektowana przez zewnętrznego partnera komunikacyjnego, profesjonalne zdjęcia.

WSKAZÓWKA! Upewnij się, że wiele osób przeczyta informacje, wybierając odpowiednie kanały komunikacji: takie jak wejście do parku, inne istotne i strategiczne miejsca w parku oraz internet i media społecznościowe.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 2

Ekologiczny transport

Opis

Można wdrożyć łatwe i proste działania w zakresie ekologicznej mobilności, które minimalizują produkcję odpadów, takie jak:

- Korzystanie z oświetlenia zasilanego energią słoneczną na parkingach w celu zminimalizowania zużycia energii.
- Korzystanie z ekologicznych materiałów, takich jak przepuszczalna lub pochodząca z recyklingu nawierzchnia, umożliwiająca wchłanianie wody i ograniczająca jej spływanie.
- Stosowanie znaków informacyjnych zachęcających do mobilności bez odpadów (np. strategiczne miejsce komunikacji, w którym ludzie zatrzymują się i rozglądają).
- Wdrożenie stacji ładowania pojazdów elektrycznych (EV) i dedykowanych miejsc parkingowych dla rowerów.

Park ISA/Tapada da Ajuda posiada 2 punkty ładowania pojazdów elektrycznych w pobliżu głównego budynku, a także ścieżki rowerowe łączące różne wejścia do parku i 80 dedykowanych miejsc parkingowych dla rowerów. Ścieżki rowerowe i miejsca parkingowe są wynikiem partnerstwa z miastem Lizbona.

Strategia mobilności ISA/Tapada da Ajuda obejmuje również ograniczenie dostępu samochodem dla odwiedzających i społeczności akademickiej (opłata dzienna lub roczna). W zakresie dużych wydarzeń nawiązano współpracę z markami rowerowymi i lokalnym przedsiębiorstwem transportu publicznego (CARRIS) w celu zapewnienia wewnętrznych połączeń wahadłowych z ustalonymi rozkładami jazdy.

Skuteczny sposób na osiągnięcie polityki „zero samochodów” może wymagać mniejszych kroków pośrednich (np. nawyków mobilności, zniżek na usługi parkowe, wydarzenia lub działania), monitorowania powiązanych wyników i stworzenia atrakcyjnej kampanii komunikacyjnej.

Parking for bikes and electric vehicles charging station. © ISA/Tapada da Ajuda

Gdzie Portugalia, Tapada da Ajuda, przy wejściu na uniwersytet znajdziemy rozproszone miejsca parkowe, w pobliżu głównych budynków usługowych i obiektów.

Zdobyte doświadczenie Ścieżki rowerowe, parkingi rowerowe i punkty ładowania pojazdów elektrycznych od 2023 r. Nowa strategia mobilności parku jest procesem ciągłym z progresywnymi środkami w 2024 roku.

Doświadczane korzyści

- Zmniejsza się ślad węglowy parku.
- Od czasu wdrożenia ścieżki rowerowej więcej osób odwiedza park na rowerach lub podczas trekkingu.
- Studenci, profesorowie i goście parku są zachęceni do korzystania ze zrównoważonych środków transportu, a tym samym aktywnie przyczyniają się do poprawy jakości powietrza w parku.
- Hałas, niebezpieczeństwo i wizualny wpływ samochodów są również zmniejszone, promując przyjemniejsze środowisko dla odwiedzających i pracowników.

Co poszło / może pójść nie tak

Opłata za samochód wynosi 2 € tygodniowo, a w weekendy opłata wzrasta do 20 € za samochód. Pracownicy i studenci mają możliwość opłacenia rocznej karty wstępu, aby wjechać samochodem. Opłaty nie zawsze są dobrze odbierane. W związku z tym istotna jest jasna kampania komunikacyjna, aby nadać kontekst takiemu działaniu.

Opłaty za dostęp muszą być określone zgodnie z kosztami życia w każdym kraju i wymagają dodatkowego wysiłku, aby przekonać do ich uiszczenia. Bardzo niskie opłaty za wstęp mogą zostać zignorowane.

Korzystanie z rowerów w parku musi być bardzo dobrze powiązane ze strukturą transportu w okolicy, zwłaszcza w odległości 5 km.

W przeciwnym razie wysiłek i inwestycja w park nie zwrócą się z powodu braku połączenia mobilności z resztą miasta.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Wykorzystanie parkingu do komunikacji bezodpadowej i technik zachęcania do ekologicznej mobilności.

€€ Odpowiednie ścieżki dla rowerów, a także centralne i bezpieczne parkingi rowerowe oraz stacje ładowania pojazdów elektrycznych.

€€€ Wdrożenie systemu nagradzania odwiedzających i pracowników, którzy wybierają ekologiczną mobilność. Wymaga to systemu monitorowania/wykonalności, który wiąże się z kosztami.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 3

Strefa piknikowa bez koszy

Opis

Obszar piknikowy bez koszy to wyznaczona część parku, w której znajdują się stoły piknikowe bez dostępnych koszy na śmieci, w celu zbadania reakcji społeczeństwa na takie rozwiązanie.

Obszar ten jest oznakowany jasnym wyjaśnieniem inicjatywy, celu działania oraz zachęcającym do współpracy i współodpowiedzialności wszystkich.

Odwiedzający mogą opróżnić dostarczone torby/kosze do pojemników na posortowane odpady znajdujących się przy wyjściu z parku. Następnie pracownicy parku zwrócą je na teren pikniku, aby mogły zostać ponownie wykorzystane przez innych odwiedzających

Plakat zachęcający do nowych zachowań: „Nie zabieraj ze sobą tylko wspomnień, zabierz ze sobą także odpady” © Zero Waste Lab

Obszar piknikowy i dyskusja zespołu ZWUP na temat eliminacji koszy na śmieci © ISA/Tapada da Ajuda, Zero Waste Lab

Gdzie Portugalia, ISA/Tapada da Ajuda, Parque das Merendas (strefa piknikowa wraz z drewnianymi stołami).

Zdobyte doświadczenie Pilotaż w przygotowaniu z lokalną grupą fokusową, który ma się rozpocząć w grudniu. 2024.

Doświadczane korzyści

- Infrastruktura do zbierania odpadów zostanie zredukowana, a w parku będzie mniej śmieci.
- Liczba pojemników wymagających konserwacji jest zmniejszona, co zmniejsza liczbę lub długość tras wywozu śmieci.
- Ludzie przejawiają inne zachowania - są odpowiedzialni za własne odpady - co ostatecznie prowadzi do lepszego planowania pikniku z wyprzedzeniem, unikania odpadów i podnoszenia świadomości na temat mniejszej konsumpcji.

Co poszło / może pójść nie tak

- Odwiedzający pozostawiają przenośny kontener ze śmieciami poza terenem pikniku, nie opróżniając go przy wyjściu z parku, rozrzucając pojemniki i utrudniając zbiórkę odpadów.
- Jeśli komunikacja nie jest zbyt jasna, ludzie mogą źle zrozumieć oczekiwane zachowanie i pozostawiać odpady.
- Rozważ monitorowanie przestrzeni bez pojemników (np. przed i po pomiarach). Główne pytanie brzmi: czy ilość śmieci jest większa czy mniejsza (lub taka sama), jeśli nie ma kosza? Po dokonaniu pomiarów wiadomo, czy projekt jest skuteczny, czy nie.

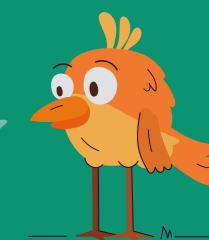
Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Wylimitowanie 100% pojemników w wybranym obszarze + oznakowanie „obszar zero waste”.

€€ Dodanie skutecznej komunikacji na temat celu i powodów inicjatywy. Zbierz grupę wolontariuszy, którzy będą chodzić po obszarze bez pojemników i rozmawiać z odwiedzającymi i/lub monitorować sytuację.

€€€ Dodanie wydarzeń związanych z edukacją ekologiczną w okolicy w celu zintegrowania zmiany zachowań (minimalizacja produkcji odpadów oraz podnoszenie odpowiedzialności za siebie i współodpowiedzialności).

WSKAZÓWKA! Niniejszy projekt zakłada stopniowe usuwanie koszy na śmieci w różnych częściach parku. Pożądane jest, aby ostatecznie objąć cały park, dlatego obecne dobre praktyki można postrzegać jako pośredni krok w tym kierunku. Jednak jako ostateczny cel, całkowite usunięcie pojemników wymagałoby przyjęcia długoterminowego planu zero waste, który będzie wymagał dodatkowego sprzętania na pierwszych etapach, kampanii komunikacyjnej i stopniowego wdrażania. Kluczem do uniknięcia „tego, co może pójść nie tak” jest skuteczna, spójna komunikacja i planowanie partycypacyjne.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 4

Ogrody społeczne i kompostowanie

Ogrody społeczne i kompostownik w ISA/Tapada da Ajuda © ISA/Tapada da Ajuda

Opis

Ogrody społeczne są częścią partnerstwa pomiędzy ISA/Tapada da Ajuda i miastem Lizbona. Jest to okazja dla mieszkańców Lizbony, aby cieszyć się i korzystać z przestrzeni w parku, gdzie mogą zarządzać działką rolną i uprawiać swoje warzywa i owoce. Obejmuje on 37 ogrodów warzywnych o powierzchni 50 m² każdy. Każdy użytkownik może utrzymywać swój ogródek tak długo, jak chce, o ile przestrzega zasad Community Garden.

Za wybór użytkowników odpowiada gmina, podobnie jak za zarządzanie infrastrukturą (wiaty, ogrodzenia i struktury nawadniające). Park zapewnia wsparcie w zakresie gruntów i wiedzy rolniczej.

Wszyscy wybrani użytkownicy zostali przeszkoleni w zakresie biologicznych praktyk rolniczych, naturalnego zwalczania szkodników i kompostowania.

Zgodnie z ustalonymi zasadami, wszystkie uprawy są prowadzone bez użycia chemikaliów, a zatem z poszanowaniem rytmów sezonowych, przy jak najmniejszym nawadnianiu i ogólnej koncepcji bezodpadowej, a mianowicie poprzez stosowanie systemów kompostowania i technik rolniczych, takich jak pokrycie gleby, naturalny kompost i nawozy.

Użytkownicy uiszczają roczną opłatę za korzystanie z działki i podpisują umowę o przestrzeganiu zasad.

Gdzie Portugalia, Tapada da Ajuda, przed publiczną szkołą ponadpodstawową znajdującą się wewnątrz parku.

Zdobyte doświadczenie od 2023.

Doświadczane korzyści

- Mieszkańcy Lizbony mogą uprawiać własne warzywa.
- Możliwość edukacji ekologicznej: mieszkańcy mogą uczyć się o uprawie i dzielić się tą wiedzą z szerszą społecznością.
- Zwiększenie bezpieczeństwa na terenie kampusu: liczba aktów wandalizmu zmniejszyła się wraz ze wzrostem liczby osób pracujących w parku.

Co poszło / może pójść nie tak

- Użytkownicy mogą nie być skłonni do przestrzegania zasad, np. uprawy niewłaściwych warzyw/owoców w zależności od pory roku, co wpływa negatywnie na wydajność rolnictwa/żyzność gleby.
- Ponieważ ISA jest organizacją publiczną, umowa między gminą a użytkownikiem może zostać rozwiązana w wyniku zmian politycznych.
- Użytkownicy mogą zrezygnować z ogrodu, ponieważ jest on daleko lub ze względu na wysiłek związany z chodzeniem po pochyłym terenie.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Udostępnienie małych działek dla organizacji pozarządowych lub grup społecznych, bez budowy infrastruktury, do produkcji rolnej promującej pewne podstawowe zasady, takie jak nie stosowanie chemikaliów, uprawa roślin odpornych na brak wody, dzielenie się nasionami, materiałami, narzędziami i kompostowanie.

€€ Zwiększenie dostępu do szkoleń rolniczych, lamp solarnych, schronień i infrastruktury, w tym toalet ekologicznych i zbiorników na deszczówkę do nawadniania. Promowanie dzielenia się i wymiany doświadczeń na zorganizowanych targach wśród rolników.

€€€ Regularne monitorowanie gleby i wzrostu oraz komunikowanie się z gospodarstwami w celu dzielenia się osiągnięciami w zakresie zrównoważonego rozwoju. Promowanie pomocy technicznej w zakresie rolnictwa ekologicznego i kompostowania wśród rolników i społeczności korzystających z tej samej struktury.

UWAGA! Upewnij się, że użytkownicy przestrzegają dobrze zdefiniowanych zasad oraz że ogrody nie są porzucane i spełniają swój pierwotny cel.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 5

Park jako żywe laboratorium

Opis

Skorzystaj z okazji, aby wdrożyć innowacje z zakresu zero waste w obiektach w parku. Umożliwienie społeczeństwu korzystania, eksperymentowania i poznawania nowych, realnych rozwiązań to skuteczny sposób na promowanie zero-odpadów w pobliżu społeczności. Weźmy za przykład Tapada da Ajuda w Lizbonie i Living Lab House w Vrijbroekpark w Mechelen.

Żywe laboratorium nie musi być związane z projektami badawczymi lub komercyjnymi. Living Lab zawsze będzie okazją do wpłynięcia na szerszą społeczność, aby wybrała bardziej zrównoważone opcje.

Living Lab House

Czteroosobowa rodzina mieszka w domu wewnątrz parku, gdzie innowacyjna technologia pozwala uniknąć marnotrawstwa i promuje efektywne wykorzystanie zasobów. Tutaj 80% energii jest wytwarzane i magazynowane przez panele fotowoltaiczne. Posiada toaletę, która oddziela mocz od kału. Ten pierwszy przepływa do reaktora do produkcji fosforanów, które są wykorzystywane jako nawóz, a drugi jest oczyszczany przez kompaktową oczyszczalnię ścieków. Dom jest wyposażony w liczniki wody i energii do kontroli zużycia.

Studenci uniwersytetu koncentrują się tutaj na ocenach i projektach. Możliwe jest również zwiedzanie domu podczas zorganizowanych wycieczek prowadzonych przez profesorów.

Rodzinne gospodarstwo domowe w parku - Living Lab
© ISA/Tapada da Ajuda

Toaleta KAZUBA w parku Vrijbroekpark w Belgii © Prowincja Antwerpia

Kazuba

W parku Vrijbroekpark znajdują się dwie toalety kompostowe. Toalety te nie zużywają energii, wody ani chemikaliów, są łatwe w utrzymaniu i mają piękny wygląd.

Są to rewolucyjne toalety, które działają bez wody i elektryczności i nie wymagają trocin ani chemikaliów. Wystarczy słońce i wiatr. Najpierw cięta stała i ciecze są oddzielane. Następnie, dzięki delikatnej bryzie i ciepłu słonecznemu tworzącemu ciągły przepływ powietrza, cięta stała są odwadniane, a płyny odparowują.

Gdzie

Living Lab House: Portugalia, Tapada da Ajuda, integruje kampus Wyższego Instytutu Agronomii (ISA).

KAZUBA: Belgia, Vrijbroekpark.

Zdobyte doświadczenie

Living Lab House: od 2022

KAZUBA: od 2020

Doświadczane korzyści

- Obiekty mogą być odwiedzane przez gości parku, grupy społeczne lub studentów w ramach wycieczek z przewodnikiem. Kontakt z innowacjami w działaniu i stosowanymi w codziennych wyzwaniach czyni je znacznie bardziej atrakcyjnymi.
- Living Lab House:
  - » Oszczędność wody i energii;
  - » Monitorowanie zużycia wody i energii umożliwia dostosowanie zużycia przez rodzinę;
  - » Odpowiednia rzeczywista baza danych dla projektów badawczych i możliwych replikacji w celu zastosowania innowacyjnych zrównoważonych technologii w innych obiektach w parku lub nawet w szerszej społeczności;
  - » Zapobieganie produkcji ścieków.
- KAZUBA Toilet: reduce water consumption, conserving thousands of liters annually; These toilets function without electricity, utilizing natural processes for waste management, which is particularly beneficial in off-grid locations. By eliminating the need for chemicals and preventing effluent discharge, KAZUBA toilets minimize environmental impact and promote sustainability.
- Their self-contained design allows installation in diverse locations without the need for sewer connections, making them ideal for remote or environmentally sensitive areas.

Co poszło / może pójść nie tak

Living Lab House:

- Wdrożenie Living Lab House w praktyce wymaga średniej inwestycji i pewnych praktycznych dostosowań w domu, co może być wyzwaniem dla niektórych parków.
- Podczas realizacji projektu mogą wystąpić problemy techniczne, takie jak awarie monitoringu fotowoltaicznego, bariery konstrukcyjne itp.
- Brak możliwości skalowania projektu jako całości, jednak interesujące może być rozważenie replikacji niektórych komponentów.

Toaleta KAZUBA:

- Akceptacja przez ogół odwiedzających park; użytkownicy muszą dostosować się do nowatorskiej toalety i jej funkcjonalności.
- Jeśli toaleta nie jest dobrze utrzymana, może przyciągać muchy lub inne szkodniki. Zapewnienie odpowiedniego uszczelnienia i regularnego opróżniania może pomóc zminimalizować to ryzyko.
- Ekstremalne warunki pogodowe, takie jak bardzo niskie temperatury, mogą spowolnić proces kompostowania, wymagając dodatkowych dostosowań, takich jak izolacja lub podgrzewacze kompostu.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Wdrożenie ekologicznych toalet lub dodanie paneli słonecznych w celu zaoszczędzenia kosztów energii w budynku obiektu.

€€ Stworzenie prostej wersji Living Lab House dostosowanej do budynku obiektu, z integracją liczników wody i energii do kontrolowania i dostosowywania zużycia.

€€€ Dodanie urządzenia do separacji odpadów dla frakcji płynnych i stałych w toaletach oraz zintegrowanie reaktora do produkcji fosforanu, który może być stosowany jako nawóz do gleby.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 6

Wdrożenie zarządzania zmianami

Opis

Możliwość zmiany lub dostosowania strategii zarządzania jest niezbędna do ciągłego uświadamiania współpracowników w zakresie zarządzania zerową ilością odpadów, ponieważ pracownicy parków często mają różne profile i zaangażowanie, od całkowicie zgodnych z zasadą zerowej ilości odpadów po sceptyczne lub oporne (np. niektórzy mogą wierzyć, że usunięcie pojemników prowadzi do utraty kontroli nad śmieciami).

Zarządzanie zmianą obejmuje zapewnienie zespołowi szkolenia w zakresie Zero Waste i strategii jego wdrażania (np. w zakresie nudging, tj. technik zmiany zachowań). Wymaga również regularnej komunikacji wewnętrznej, otwartych dyskusji w celu wystuchania wszystkich perspektyw zespołu oraz zachęcania zwolenników zero waste do wspierania i motywowania innych. Takie podejście pomoże zbudować spójny i zaangażowany zespół, w którym wszyscy będą dążyć do osiągnięcia celów związanych z zerową ilością odpadów.

Gdzie Belgia, Vrijbroekpark

Zdobyte doświadczenie jeden rok (2023-2024)

Doświadczane korzyści

- Wzmocnienie wiedzy zespołu na temat Zero Waste przyniosło lepsze wyniki w tym zakresie.
- Racjonalne argumenty, w tym oczekiwana redukcja koszty i godzin pracy,

Zdjęcie: wewnętrzny zespół prezentujący innym kolegom pomysły na Zero Waste i zbierający informacje zwrotne © Prowincja Antwerpia

pomogły zarządcom parków zbliżyć się do większej liczby stref wolnych od pojemników na odpady. Wszyscy są zadowoleni z dodatkowych oszczędności czasu i pieniędzy.

Co poszło / może pójść nie tak

- Podróż w kierunku Zero Waste to wyboista droga. Nie lekceważ zarządzania zmianą jako lider zespołu. Traktuj tę zmianę bardzo poważnie.
- Komunikacji wewnętrznej nigdy za wiele!
- Nie oczekuj, że wszyscy zmienią swoje codzienne zachowanie na Zero Waste. Bądź wdzięczny za małe kroki i zawsze sprawdzaj własną świadomość.
- Na przykład nieskuteczne utworzenie stref bez pojemników na odpady podczas imprezy doprowadziło do oporu i skarg wśród pracowników, ponieważ używane pojemniki zamiast koszy były zbyt ciężkie do transportu.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Obliczanie kosztów i godzin pracy poświęconych na zarządzanie odpadami i przekazywanie ich pracownikom raz w roku.
- €€ Regularne organizowanie wewnętrznych spotkań komunikacyjnych związanych z tematyką zero waste.
- €€€ Zapewnienie szkoleń (np. w zakresie nudgingu), które mogą pozytywnie wpłynąć na kwestie zarządzania.

WSKAZÓWKA! Rozważ pozostawienie koszy na psie odchody w strefach wolnych od koszy, aby uniknąć nadeptnięcia na przez pracowników podczas koszenia.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 7

Wyspa zero waste

Opis

Ustaw Wyspę Zero Waste podczas wydarzeń w parku, aby promować praktyki zero waste w przyjemny i interaktywny sposób. W tym miejscu można zachęcać odwiedzających do udziału w grach polegających na sortowaniu odpadów, warsztatach z kompostowania i innych zrównoważonych działaniach, jednocześnie przekazując im konkretne informacje na temat praktyk Zero Waste.

Skoncentruj się na angażowaniu waszych młodych gości w interaktywne, zabawne działania, jednocześnie informując dorosłych o wysiłkach parku na rzecz zmniejszenia ilości odpadów za pomocą paneli informacyjnych, kwestionariuszy i dialogu. Przekazuj swoją motywację i entuzjazm, aby aktywizować uczestników. Czy przyłączysz się do nas w walce o Zero Waste? Pomyśl jak przyjemny byłby park bez koszy na śmieci i śmieci.

Wyspa może być jasno udekorowanym namiotem (z naciskiem na zrównoważony rozwój w wyposażeniu) lub drewnianą przyczepą kempingową wykonaną z materiałów pochodzących z recyklingu. Lub po prostu obszarem z wyraźnym oznakowaniem (np. ikony SDG). Wyspa może być stałym elementem wydarzeń organizowanych przez Ciebie lub partnerów, jeśli tak uzgodniono. Wyspę Zero Waste można ustawić na środku terenu wydarzenia! Nie ma to być samodzielne działanie lub wydarzenie.

Użyj materiałów pochodzących z recyklingu. Przywróć i ulepsz niektóre ze starych instalacji, zaczynając od materiałów, które już posiadasz i które są nadal w dobrym stanie. Jeśli opracujesz nowe, postaraj się wyprodukować je w sposób jak najbardziej zrównoważony, aby mogły ponownie posłużyć w kolejnych działaniach.

Co można dodać do wyspy zero odpadów, aby uczynić ją bardziej interaktywną: pojemniki do sortowania odpadów; kwestionariusz z dwoma wazonami (dwie odpowiedzi) z prośbą o wrzucenie korka z butelki wina lub innego przedmiotu do jednego z wazonów; demo kompostu; usługa wypożyczenia kubka / talerza wielokrotnego użytku; bezpłatna woda z kranu.

Wyspa Zero Waste podczas Festiwalu Róży © Prowincja Antwerpia

Karuzela do gier, przetestowana i zatwierdzona:

1. Kręcenie dużym drewnianym kołem: wskaźnik trafia na kawałek odpadu (różne rodzaje materiałów, patrz następne ćwiczenie).
2. „Łowienie kaczek”: łowienie odpadów w pojemniku z wodą (uczestnik łowi odpady przedstawione na kole).
3. Wrzucić odpad do odpowiedniego pojemnika na odpady (posortuj prawidłowo), możesz również nawiązać dialog na ten temat.
4. Gra w dopasowywanie „Electro”: dopasuj różne rodzaje odpadów (= śmieci znalezione w parku) do czasu ich rozkładu (gdy właściwa zapałka zapali się i zadzwoni dzwonek).
5. Gra „Petanque dla wiewiórek” z prostą instrukcją. Grę można wykonać z pomalowanych szyszek sosnowych.
6. Rzucanie kostką: duża kostka, na każdej stronie obrazek zdrowej nagrody za udział w zajęciach: organiczny owoc (jabłko, gruszka) lub rodzynki... upewnij się, że przekąska pochodzi z krótkiego łańcucha dostaw, jest kupowana bez opakowania, więc zachęcasz do wyboru zdrowej przekąski.

Każda aktywność była zapowiadana i wyjaśniana za pomocą tablic z zabawną prezentacją działań i prostymi instrukcjami gry (krótkie, jasne zdania, zrozumiałe dla jak najszerszego grona odbiorców).

Gdzie Belgia, Vrijbroekpark

Zdobyte doświadczenie Jeden rok (2023-2024)

Doświadczane korzyści

- Dzięki zabawnemu i interaktywnemu podejściu z dostarczonymi instalacjami do gier i powiązаныmi instrukcjami, byliśmy w stanie wzbudzić zainteresowanie młodych uczestników i ich opiekunów tematami takimi jak sortowanie odpadów i plany Zero Waste.
- Umieszczenie tych tematów w centrum uwagi sprawiło, że automatycznie pojawiło się więcej pytań dotyczących świadomości pewnych rzeczy, takich jak czas rozkładu wyrzucanych śmieci, opakowań i wszelkiego rodzaju materiałów.
- Wyspa zero odpadów jest tylko częścią większego procesu, w którym staramy się podnieść świadomość na temat odpadów, sortowania odpadów, recyklingu, ograniczonych zasobów i ogólnie zrównoważonego rozwoju.

Wyspa Zero Waste podczas Dnia Zabawy na świeżym powietrzu © Prowincja Antwerpia

Co poszło / może pójść nie tak

- Zapewnienie, że zainteresowanie jest wzmożone i że zachęcamy odwiedzających do refleksji, unikając jednocześnie moralizatorstwa.
- Określenie zakresu działań i dokonywanie wyborów, aby uniknąć przeciążenia działaniami i informacjami. Musimy znaleźć równowagę i komunikować spójnie z naszymi działaniami związanymi z odpadami, ponieważ przyniosłoby to efekt przeciwny do zamierzonego.
- Pozytywne zachęcanie ludzi do refleksji i podejmowania działań. Naszym celem jest zapewnienie realistycznego obrazu problemu i wzbudzenie poczucia pilności, ale nie chcemy wysyłać uczestników do domu z ponurymi perspektywami. Dzieląc się wiedzą i wspierając się nawzajem, możemy osiągnąć więcej.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Opracowanie działań z wykorzystaniem istniejących materiałów. Zakup zdrowych nagród/podziękowań dla uczestników, takich jak ekologiczne owoce z lokalnych źródeł.
- €€ Rozważ dodatkowe inwestycje, aby poprawić wrażenia.
- €€€ Modernizacja Wyspy Zero Waste z płóciennego namiotu na drewnianą przyczepę kempingową zero waste wykonaną z materiałów pochodzących z recyklingu. Wyposaż przyczepę w stałe panele informacyjne, instalacje i miejsce do przechowywania materiałów, aby zmniejszyć ryzyko ich utraty.

Animowane kosze na śmieci podczas Festiwalu Róż © Prowincja Antwerpia

NAJLEPSZE PRAKTYKI 8

Redukcja odpadów zielonych

Kompostownia w parku Vrijbroekpark z różnymi komorami © Prowincja Antwerpia

Opis

Proste zmiany w zarządzaniu mogą znacząco wpłynąć na redukcję ilości odpadów zielonych i zapotrzebowanie na kompost. Lokalne rozwiązania, które mogą całkowicie wyeliminować potrzebę utylizacji odpadów zielonych, obejmują:

- Dostosowanie praktyk koszenia trawnika poprzez użycie kosiarki mulczącej i zmniejszenie częstotliwości koszenia w celu zmniejszenia ilości odpadów trawiastych.
- Tworzenie żywopłotu z gałęzi na odpady.
- Rozdrabnianie odpadów z przycinania w celu wykorzystania ich jako materiału na ścieżki, obrzeża lub kompost.
- Wykorzystanie drewna korzeniowego jako schronienia dla zwierząt na obszarach o ograniczonym dostępie.
- Używanie kłód lub drewnianych klocków jako elementów do zabawy.
- Nie zbieranie liści pozostawionych na drzewach.
- Utworzenie miejsca lub stosu kompostu. Przygotowanie dobrego kompostu wymaga pewnej wiedzy i musi być dostosowane do klimatu, dostępnych zasobów itp. Na przykład, materiały organiczne muszą być w odpowiednich

proporcjach lub niektóre materiały nie mogą być kompostowane (m.in. problematyczne chwasty).

Gdzie Belgia, Vrijbroekpark

Zdobyte doświadczenie 10 lat

Doświadczane korzyści

- Mniej odpadów zielonych do utylizacji (największa korzyść), co przekłada się na znaczne oszczędności finansowe.
- Mniejsze zapotrzebowanie na transport, energię i paliwo.
- Brak konieczności zakupu kompostu. Jeśli kompost jest wytwarzany we właściwy sposób, parki dysponują wysokiej jakości produktem, który można wykorzystać i w miarę możliwości udostępnić społeczności.

Co poszło / może pójść nie tak

- Wymagany jest wyspecjalizowany personel. Zaleca się zapewnienie szkoleń i wyjaśnienie wszystkich korzyści płynących z ponownego wykorzystania pociętego drewna i kompostowania.
- Niestandardowe rozwiązania wymagają przemyślenia i kreatywności.
- Prawidłowe kompostowanie wymaga dobrego porozumienia i dyscypliny.
- Zawsze należy pamiętać o warunkach klimatycznych i zagrożeniach (takich jak ryzyko pożaru) związanych z każdym obszarem geograficznym.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Zapobiegaj powstawaniu zbyt dużej ilości odpadów zielonych za pomocą bardzo prostych środków, takich jak nie zbieranie liści z drzew, np. zbudowanie półki na gałęzie, aby można było łatwo odkładać ścinki na miejsce.
- €€ Ściótkowanie trawników, gdy tylko jest to możliwe; rozdrabnianie odpadów z przycinania i wykorzystywanie ich do budowy ścieżek lub jako materiału okrywowego na obrzeża lub do produkcji kompostu; wykorzystywanie drewna korzeniowego jako schronienia dla zwierząt lub do oznaczania obszarów, w których; oznakowanie obszarów, na których nie wolno przebywać; wykorzystywanie kłód lub klocków drewnianych jako elementów zabaw dla dzieci.
- €€€ Przygotowanie miejsca lub stosu kompostowego. Przygotowanie dobrego kompostu wymaga pewnej wiedzy, ponieważ materiały muszą być ustawione w odpowiednich proporcjach, a także niektóre inne materiały nie mogą być kompostowane (m.in. problematyczne chwasty).

NAJLEPSZE PRAKTYKI 9

Umowy z zewnętrznymi organizatorami wydarzeń

Czy istnieją organizacje lub firmy, które organizują wydarzenia w parku? Przygotuj i podpisz umowę na każde wydarzenie lub stwórz wytyczne dla wydarzeń bez odpadów. Jeśli umowa jest już zawarta, pamiętaj, aby uwzględnić w niej swoje działania na rzecz ograniczenia ilości odpadów! Jeśli zostaną one przedstawione w sposób pozytywny i oparty na współpracy, będą one mile widziane i skuteczne.

Opis

- W ramach swojej organizacji uzgodnij, jakie środki są obowiązkowe dla każdego organizatora wydarzenia, który korzysta z obiektów parku. Opisz je jasno i udziel dodatkowych wyjaśnień podczas podpisywania umowy.
- Nie chcesz (lub nie możesz) zobowiązać organizatorów wydarzeń do przestrzegania tych środków, ale możesz stworzyć sugestywną listę kontrolną i poprosić ich o wdrożenie jak największej liczby sugerowanych środków.
- W późniejszej fazie możesz ogłosić, że organizatorzy wydarzeń, którzy nie zgadzają się z określonymi środkami, nie mogą korzystać z Twojego parku na potrzeby swojego wydarzenia.

- Zapewnij organizatorom dodatkową promocję dla wydarzeń Zero Waste i dodatkowe wsparcie. Pokaż im, że jeśli oni włożą więcej wysiłku, Ty również się postarasz!

Wdrażanie działań „zero waste” podczas wydarzeń w parkach może być praktyczne i skuteczne! Można opracować przekrojowe i bardzo złożone strategie, aby wyrzucić ogromny pozytywny wpływ. Ale oto kilka prostych strategii dla początkujących:

- Preferowanie komunikacji, rejestracji i sprzedaży biletów on line;
- Zachęcanie do sortowania odpadów;
- Promowanie transportu publicznego i jazdy na rowerze;
- Zapewnienie stacji z wodą z kranu i kubków wielokrotnego użytku;
- Używanie naczyń i materiałów wielokrotnego użytku;
- Promowanie żywności bezodpadowej i lokalnych dostawców;
- Dekoracje wielokrotnego użytku;
- Angażowanie uczestników w zachowania bezodpadowe.

Zdjęcie 1: Kubki wielokrotnego użytku podczas zawodów krykieta w Vrijbroekpark © Kairali
Zdjęcie 2: Podczas Festiwalu Róż 2023 zobowiązaliśmy wszystkie firmy cateringowe do używania wyłącznie opakowań wielokrotnego użytku i to zadziałało! W wyniku festiwalu, w którym wzięło udział ponad 2000 odwiedzających, było tylko 20 litrów nieposortowanych śmieci! © Prowincja Antwerpia

Gdzie Belgia, Vrijbroekpark

Zdobyte doświadczenie 2 lata (od 2022)

Doświadczane korzyści

- Organizatorzy wydarzeń zewnętrznych są zobowiązani do przestrzegania zasad;
- Jest mniej śmieci i mniej sprzątanego po wydarzeniu;
- Dzięki odpowiednim zapisom w umowie z organizatorem imprezy, masz wpływ na każde wydarzenie w parku, nawet jeśli nie organizujesz go samodzielnie. Wykorzystując okazję do wprowadzenia działań „zero waste” podczas wydarzeń, przekaz dociera do wielu odwiedzających i interesariuszy;
- Wydarzenie jest projektem krótkoterminowym, dzięki czemu można je łatwo rozpocząć. To także świetna okazja do przetestowania nowych pomysłów.

Co poszło / może pójść nie tak

- Niewdrożenie środków podczas własnych wydarzeń. W takim przypadku nie można również prosić zewnętrznych organizatorów o ich wdrożenie. Bądź przykładem!
- Zewnętrzni organizatorzy nie stosują się do Twoich zasad/sugestii. Może możesz zmotywować ich finansowo, zniżką?

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Skontaktuj organizatora z lokalną organizacją pozarządową działającą w obszarze Zero Waste lub zorganizuj szkolenie z zakresu Zero Waste dla zewnętrznych organizatorów wydarzenia.
- €€ Ogłoszenie konkursu na wydarzenie bez odpadów. Zwycięzca nie musi uiszczać opłaty (lub koszt jest obniżony) za korzystanie z obiektów.
- €€€ Obniż cenę wynajmu terenu eventowego lub nawet wesprzyj finansowo organizatorów eventów, którzy przestrzegają zasad Zero Waste.

Catering bez odpadów podczas zimowej imprezy w parku Vrijbroekpark © Prowincja Antwerpia

WSKAZÓWKA! Więcej informacji:

[Sustainable event checklist](#)

[My Zero Waste Event](#)

NAJLEPSZE PRAKTYKI 10

Zaangażowanie lokalnych szkół, organizacji i dzieci

Opis

Lokalne szkoły, organizacje społeczne i dzieci są bardzo skutecznym targetem. Dzięki prostym działaniom można łatwo podnieść świadomość na temat odpadów i śmieci.

Jako park możesz zaoferować dzieciom edukację na świeżym powietrzu, aby mogły odkrywać przyrodę, pobudzać wyobraźnię i rozwijać nowe talenty. Park staje się zielonym placem zabaw dla wielu dzieci w wieku od 5 do 12 lat, które czują się na łonie natury jak w domu, widzą cuda i których wyobraźnia nie zna granic.

Poproś szkoły lub inne grupy, aby nie przynosiły do parku żadnych opakowań. Jeśli przynoszą lunch, musi on być bezodpadowy, a wszystkie śmieci muszą zabrać z powrotem do szkoły lub domu. Podczas zajęć wyjaśnij, dlaczego prosisz ich o to i podaj szerszy kontekst dotyczący kwestii zaśmiecania parku.

Vrijbroekpark organizuje spacer edukacyjny z przewodnikiem dla szkół wiosną i jesienią. Każdego roku docieramy do 10 000 dzieci. Aby zaangażować rodziny, współpracujemy z małą lokalną firmą, która organizuje kreatywne warsztaty przyrodnicze dla dzieci w weekendy i podczas naszych wydarzeń.

Strażnik parku oprowadzający grupę dzieci © Prowincja Antwerpia

Projektując zajęcia dla dzieci w wieku 5-12 lat, skupiamy się na:

- Dzieci powinny mieć bezpośredni kontakt ze zwierzętami i roślinami, które odgrywają główną rolę w naszych opowieściach.
- Zajęcia praktyczne zachęcają dzieci do zakasania rękawów. Włączamy wiele aktywnych gier, aby naprzemiennie słuchać opowieści lub podążać za wycieczką z przewodnikiem.
- Zadajemy pytania i skłaniamy dzieci do holistycznego myślenia. Jaki wpływ mogą mieć odpady na florę i faunę parku? Na całą planetę? Co możemy z tym zrobić?

Gdzie Belgia, Vrijbroekpark

Zdobyte doświadczenie 25 lat (1999-2024)

Doświadczane korzyści

- Dzieci i młodzież, które bawią się, doświadczają i odkrywają przyrodę, zachowują się bardziej świadomie ekologicznie w późniejszym dorosłym życiu, co jest tak zwanym znaczącym doświadczeniem życiowym. Dobre nawyki zaczynają się w młodym wieku!
- Dzieci rozmawiają w domu o swoich doświadczeniach i przyprowadzają swoje rodziny do parku, aby pokazać, czego się nauczyły, podnosząc świadomość w domu.
- Dzieci z trudnościami w nauce lub koncentracji często korzystają z aktywnej, nieformalnej edukacji. Wykazano, że „trudni” uczniowie lepiej radzą sobie w naturalnym środowisku nauki.

Co poszło / może pójść nie tak

Nieodpowiednie przygotowanie aktywności może wywołać u dziecka zbyt duży efekt nowości, zwiększając prawdopodobieństwo negatywnych doświadczeń z przyrodą.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Zajęcia prowadzone przez wolontariuszy.

€€ Zajęcia z przewodnikiem prowadzone przez wolontariuszy i opłacanych pracowników - do proponowanego pakietu zajęć można włączyć grę o odpadach. Upewnij się, że Twój przewodnik zna problemy związane z odpadami i potrafią rozmawiać o nich z dziećmi.

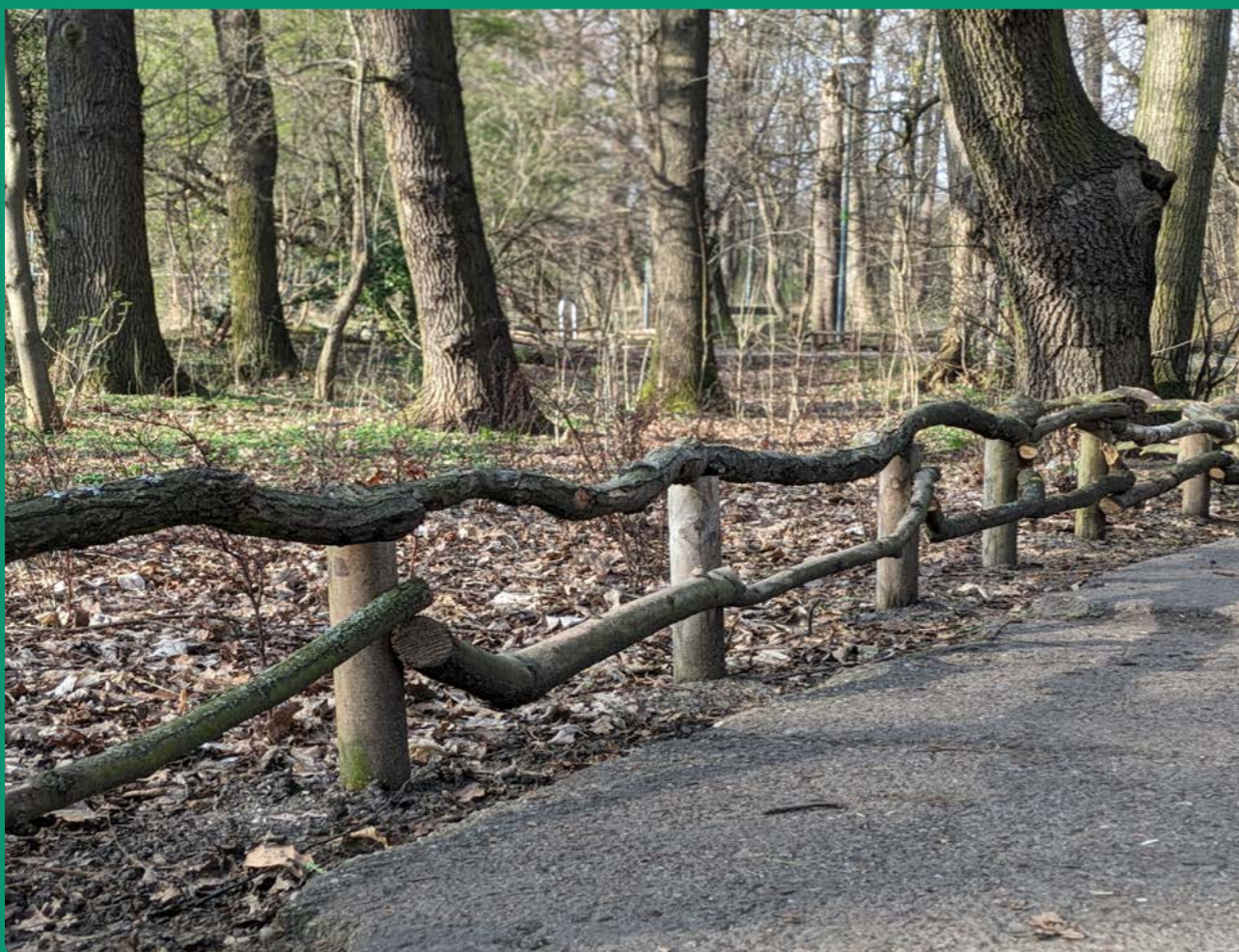
€€€ Działania prowadzone przez opłacanych pracowników lub firmy.

Strażnik parku oprowadzający grupę dzieci © Prowincja Antwerpia

NAJLEPSZE PRAKTYKI 11

Infrastruktura o obiegu zamkniętym

Suche gałęzie i konary drzew wykorzystywane do tworzenia tymczasowych ogrodzeń © ZZM we Wrocławiu

Opis

Jednym z działań niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa w parku jest usuwanie suchych gałęzi i konarów z drzew rosnących przy alejkach. Pozyskane w ten sposób drewno wykorzystywane jest do tworzenia tymczasowych ogrodzeń chroniących młode nasadzenia krzewów oraz ograniczających ruch pieszych w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

Gdzie Polska, Park Grabiszyński

Zdobyte doświadczenie Od października 2023

Doświadczane korzyści

- Naturalna forma wykorzystanego materiału wpisuje się w dziki charakter parku, stając się jego uzupełniającym elementem.
- Brak impregnacji pozwala na powrót wykorzystanej biomasy do ekosystemu w późniejszym czasie.
- Pozytywny odbiór wśród odwiedzających park.
- Ochrona młodych nasadzeń i runa parkowego przed wydeptywaniem poprzez wykorzystanie resztek drewna z drzew.

Co poszło / może pójść nie tak

- Estetyka nie jest standardowa, więc może nie pasować do formalnego projektu.
- Trudność w planowaniu ogrodzenia, ponieważ ilość materiału, który można wykorzystać, zależy od ilości martwego drewna w koronach drzew.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Pozostawienie gałęzi do naturalnego rozkładu zamiast tworzenia ogrodzeń.
- €€ Wykorzystanie rozdrobnionego drewna do utwardzania ścieżek; rozdrabnianie i kompostowanie.
- €€€ Zorganizowanie warsztatów dla odwiedzających park i współpraca z nimi przy budowie naturalnych ogrodzeń.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 12

Komunikacja pasywna (plakaty, oznakowanie)

Opis

Park Grabiszyński wykorzystuje tablice informacyjne z krótkimi informacjami, aby podnieść świadomość na temat przyrody i gospodarki bezodpadowej. Używając prostych i kreatywnych komunikatów, takich jak „W tym (martwym) drzewie jest życie!” lub, w szczególności w odniesieniu do śmieci, „W parku jest wiele tajemniczych śladów, nie zostawiaj ich więcej” lub „Nie karm mnie, jeśli jestem pełny”, prezentowanych za pomocą naklejek na koszach.

Park prezentuje również tablice z informacjami edukacyjnymi na temat siedlisk i zwierząt żyjących w martwym drewnie i z nim związanych.

Gdzie Polska, Park Grabiszyński

Zdobyte doświadczenie od 2021

Doświadczane korzyści

- Pozytywny odbiór wśród odwiedzających park, łatwiejsze łączenie się z naturalną dynamiką i potrzebami zarządzania parkiem.
- Krótkie i jasne informacje sprawiają, że ludzie lepiej rozumieją, dlaczego takie działanie jest podejmowane.
- Krótkie, emocjonalne i zabawne wiadomości mogą być bardziej skuteczne w docieraniu do umysłów i serc ludzi.

Tablica z zabawną wiadomością © ZZM we Wrocławiu

Co poszło / może pójść nie tak

- Niektóre osoby mogą preferować parki bez tablic i cieszyć się naturalnymi widokami.
- Ludzie mogą ignorować pasywną komunikację.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Skorzystaj z prostych materiałów i zasobów do majsterkowania, aby zbudować tablice informacyjne. Park może nawet zaprosić grupy społeczne do udziału w produkcji.
- €€ Do produkcji plakatów i tablic z wytrzymałych materiałów i o atrakcyjnych wzorach potrzebne są inwestycje.
- €€€ Postaw na pełną kampanię komunikacyjną przygotowaną przez profesjonalistów.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 13

Łąka dzikich kwiatów

Opis

Piękne łąki kwietne można uzyskać dzięki prostej metodzie zmniejszenia częstotliwości koszenia. Mniejsze koszenie jest bardzo korzystne w kilku obszarach:

- zwiększa bioróżnorodność trawników miejskich;
- po opracowaniu planu koszenia etapowego oszczędza się godziny pracy, które można zainwestować w inne projekty;
- wymaga mniejszego zużycia sprzętu, oszczędzając energię i paliwa kopalne, które są związane z zanieczyszczeniem;
- zapobiega powstawaniu odpadów zielonych;
- promuje zakładanie dzikich łąk z autochtonicznymi gatunkami roślin.

Park Grabiszyński ma kilka obszarów o różnych numerach koszenia: od 1 (najbardziej naturalny, najmniej wymagający pielęgnacji) do 5 (najbardziej reprezentacyjny, intensywnie pielęgnowany: wokół starych cmentarzy, takich jak Cmentarz Żołnierzy Włoskich), a także na obszarze, który w ogóle nie wymaga koszenia, znajdującym się w najstarszej części parku.

Gdzie Polska, Park Grabiszyński

Zdobyte doświadczenie od 2019

Przykłady ekstensywnego koszenia i łąk kwietnych z Wrocławia, Polska © ZZM we Wrocławiu

Doświadczane korzyści

- Wzrost bioróżnorodności;
- Redukcja śladu węglowego i ekologicznego dzięki ograniczeniu koszenia;
- Pozytywny odbiór wśród odwiedzających park po wdrożeniu pasywnej komunikacji i edukacji za pośrednictwem mediów społecznościowych oraz współpracy z Radą Parku Grabiszyńskiego;
- Zróżnicowane obszary służą wielu różnym celom i każdy może znaleźć coś dla siebie.

Co poszło / może pójść nie tak

- Niektórym mieszkańcom nie podoba się pomysł zaprzestania koszenia, ponieważ uważają, że chodzi tylko o oszczędność pieniędzy, a koszone obszary wyglądają na niechlujne i zaniedbane.
- Jeśli nie będziesz wystarczająco ostrożny, mogą wyrosnąć gatunki ekspansywne i inwazyjne (takie jak Reynoutria azjatycka i inne).

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Ograniczenie koszenia oznacza mniejsze wydatki na operacje koszenia i infrastrukturę.
- €€ Możesz przygotować podłoże w pierwszym roku i użyć mieszanki nasion łąkowych, aby uzyskać więcej kwiatów nieco szybciej.
- €€€ Niech ogrodnicy dowiedzą się o naturalnych łąkach kwietnych i technikach stopniowego koszenia, zapraszając zewnętrzną organizację/nauczyciela.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 14

Drewniane ławki i ekostytuka

Opis

W 2023 r. rozpoczęto projekt tworzenia ekologicznych ławek z drewna pozyskiwanego w zrównoważony sposób. Ławki te zostały początkowo wprowadzone we wrocławskim Parku Tysiąclecia podczas wydarzenia WROŚnij i od tego czasu są umieszczane na różnych zalesionych obszarach w całym mieście.

Od tego czasu w parku wdrożono dodatkowe inicjatywy promujące ponowne wykorzystanie naturalnych materiałów i praktyki bezodpadowe, służące jako najlepsze praktyki, które inne społeczności parków miejskich mogą przyjąć z łatwością.

- **Ponowne wykorzystanych elementów naturalnych:** Użyj ponownie wykorzystanych naturalnych materiałów, aby stworzyć naturalne elementy do zabaw w parku. Dzieci uwielbiają wspinać się, siadać na pniach drzew i budować schronienia, co tworzy bogate, doświadczenie przyjemne zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Spróbuj ustawić prosty krąg z pni drzew, tworząc dywany z liści lub układając stosy szyszek. Mogą one służyć jako zacienione miejsca do siedzenia, przestrzeń do zabawy i strefy eksploracji.
- **Promuj ekonomię współdzielenia:** Ustaw wspólną skrzynkę, w której odwiedzający mogą zostawiać lub zabierać książki, zabawki i gry planszowe. Ten niewielki dodatek wspiera gospodarkę dzielenia się w parku, czyniąc go centrum społeczności dla wspólnych zasobów.
- **Promowanie upcyklingu i przejrzystości zasobów:** Zaprojektuj unikalną pieczęć wypalania dla przedmiotów wykonanych w parku z odzyskanego drewna. Znaczek ten może służyć jako widoczne przypomnienie dla odwiedzających o zaangażowaniu parku w zrównoważony rozwój.

Drewniane ławki na bazie naturalnego materiału tworzą park © ZZM we Wrocławiu

Gdzie Polska, Park Grabiszyński

Zdobyte doświadczenie od 2023

Doświadczane korzyści

- Pozytywny odbiór wśród odwiedzających park;
- Tania alternatywa dla zwykłych ławek i elementów zabawowych znajdujących się w bardziej naturalnych obszarach;
- Z czasem drewno rozkłada się, a materia organiczna wraca do ekosystemu.

Co poszło / może pójść nie tak

- Niektóre osoby mogą nie być zadowolone z ławek bez oparcia;
- Ławki drewniane niszczą się szybciej niż ławki nienaturalne;
- W przypadku designerskich elementów zabawowych należy pamiętać o sprawdzeniu lokalnej polityki dotyczącej bezpieczeństwa placów zabaw.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

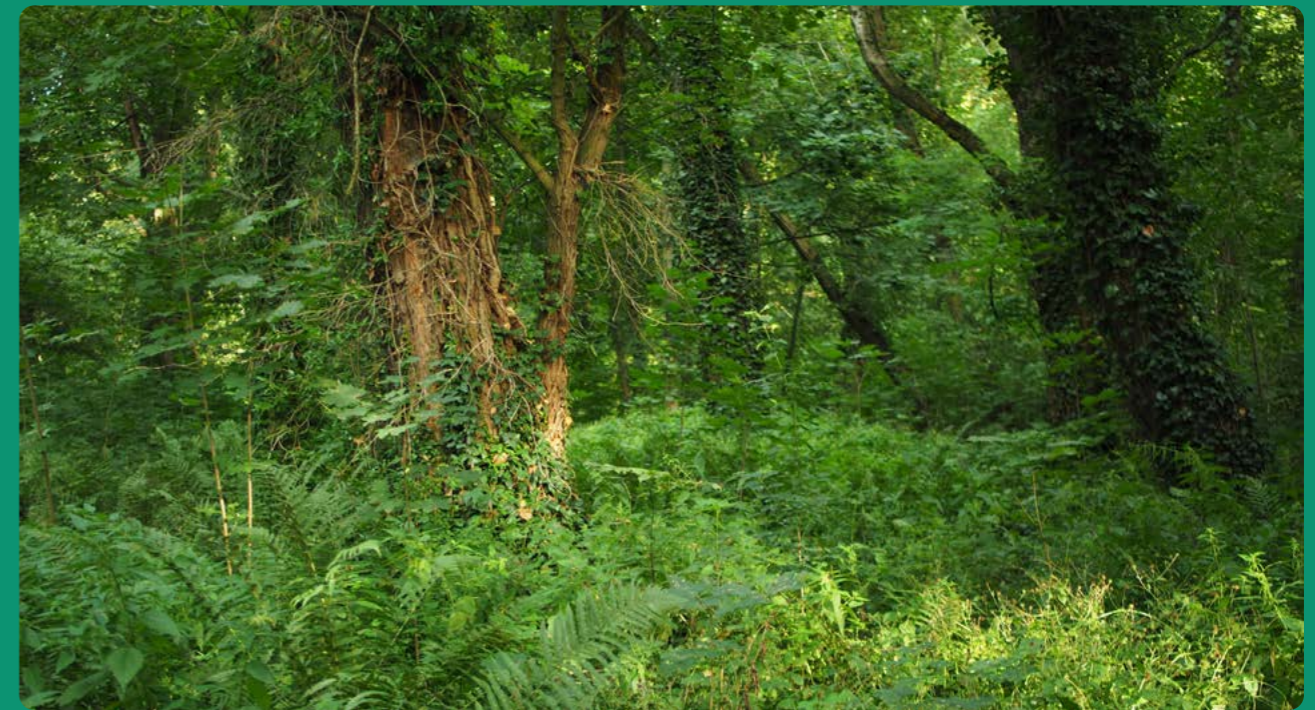
- € Wykorzystaj bioodpady do stworzenia nowej, użytecznej infrastruktury;
- €€ Zaangażuj ludzi z sąsiedztwa w projektowanie struktur; zaangażuj dzieci w projektowanie naturalnych elementów zabawowych;
- €€€ Połącz sztukę i naturę, projektując artystyczne meble do parku z drewna parkowego. Zaproszenie lokalnych artystów może być okazją do stworzenia wysokiej jakości i artystycznych, niezwykłych dzieł.

Dodatkowe źródła: [Exploration of Natural Playgrounds in Urban Parks: Promoting Children's Health](#)

NAJLEPSZE PRAKTYKI 15

Strefy biocenotyczne

(bez ingerencji człowieka)

Strefa biocenotyczna w Grabiszyńskim Parku © ZZM we Wrocławiu

Opis

Strefy biocenotyczne to nowy, nieformalny termin, pod którym rozumie się niewielkie strefy, całe fragmenty parków lub inne tereny zielone wydzielone w celu ochrony bioróżnorodności i dzikiej przyrody. Strefy takie mogą być tworzone na historycznych terenach zielonych, w parkach, na terenach zielonych towarzyszących ciągom komunikacyjnym, na nieużytkach, czy też w ramach zagospodarowania biologicznie czynnych terenów osiedli mieszkaniowych. Są to obszary wyłączane z wykorzystania, np. pewne fragmenty w parkach, ograniczające swobodną penetrację, wspierające bioróżnorodność, tj. ułatwiające funkcjonowanie, migrację, żerowanie, rozród lub odpoczynek fauny i/lub chroniące florę w przestrzeni miejskiej. Miejsca te są doskonałymi lokalizacjami do tworzenia stref ciszy i stref wolnych od koszy na śmieci.

Świetne przykłady takich stref z gęstą roślinnością można znaleźć w niektórych częściach Parku Grabiszyńskiego we Wrocławiu. Strefy te są niedostępne dla zwiedzających i pełnią rolę rezerwatu dla zwierząt, owadów i innych form życia. Czasami strefy te są ogrodzone elementami drewnianymi. Wielkość poszczególnych stref jest różna, od bardzo małych, z nielicznymi drzewami i roślinami pod nimi, do znacznej części parku. Sposoby wyznaczania tych stref opisane są w [Uniwersalnych standardach utrzymania zieleni](#), publikacji współtworzonej przez Zarządy Zieleni Miejskiej we Wrocławiu i Krakowie, przy pomocy Fundacji Sendzimira.

Gdzie Polska, Park Grabiszyński

Zdobyte doświadczenie od 2018

Doświadczane korzyści

- Zwiększa się dywersyfikacja krajobrazu w parku;
- Wzbogaca się bioróżnorodność;
- Zwierzęta zyskują więcej schronień;
- Miejsce uzyskuje wyższą wilgotność i magazynuje wodę dzięki mniejszemu parowaniu.

Co poszło / może pójść nie tak

- Strefy biocenotyczne mogą stać się miejscami zaśmieconymi;
- Ludzie mogą wkraczać na te obszary i niepokoić zwierzęta lub niszczyć rośliny.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Nie ma potrzeby inwestowania pieniędzy w tworzenie tych obszarów.
- €€ Tablice informacyjne znajdujące się obok strefy.

WAŻNA WSKAZÓWKA!

W tych obszarach zalecane są obszary wolne od pojemników i ciche strefy.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 16

Obszar zrównoważonych działań

Szkolenie w zakresie konserwacji maszyn i wydajności operacyjnej w Los Toruños Park
© Los Toruños Park, Cadiz

Opis

Konserwacja maszyn i urządzeń odgrywa kluczową rolę w zwiększaniu wydajności operacyjnej i promowaniu zrównoważonych praktyk. Jedną z głównych strategii w tym obszarze jest rutynowa konserwacja maszyn i miejsc pracy w celu zapewnienia ich maksymalnej wydajności. Dzięki regularnej konserwacji parki mogą zapewnić, że ich maszyny i urządzenia mają dłuższą żywotność, co z kolei zmniejsza potrzebę częstej wymiany części, a tym samym minimalizuje wpływ na środowisko.

Co więcej, specjalistyczne programy szkoleniowe koncentrujące się na prawidłowej konserwacji maszyn i technikach napraw pozwalają pracownikom szybko rozwiązywać drobne problemy, zapobiegając kosztownym awariom. W rezultacie park korzysta z bardziej wydajnego przepływu pracy i mniejszej liczby przerw w produkcji.

Kolejną kluczową inicjatywą jest stopniowe przechodzenie na energooszczędne maszyny. Dzięki wymianie przestarzałego sprzętu na modele elektryczne lub hybrydowe, które zużywają mniej energii, park może osiągnąć znaczne zmniejszenie zużycia energii i kosztów operacyjnych. Ponadto podejmowane są wysiłki w celu ponownego wykorzystania komponentów z nieużywanych maszyn. Zamiast wyrzucać stary sprzęt, użyteczne części są odzyskiwane i przechowywane do wykorzystania w przyszłości. Takie podejście zmniejsza ilość odpadów i ogranicza zapotrzebowanie na nowe materiały, zgodnie z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym.

Kolejnym strategicznym celem jest pozyskiwanie maszyn i narzędzi od lokalnych, zrównoważonych dostawców. Priorytetowe traktowanie dostawców, którzy oferują trwałe i wysokiej jakości produkty, pomaga z czasem zmniejszyć ilość wytwarzanych odpadów. Decydując się na lokalnie pozyskiwany sprzęt, firma wspiera również lokalne przedsiębiorstwa i zmniejsza ślad węglowy związany z wysyłką na duże odległości. Wreszcie, przyjęcie zaawansowanych rozwiązań technologicznych odgrywa istotną rolę w optymalizacji wykorzystania zasobów. Automatykacja i precyzyjne technologie są zintegrowane z różnymi procesami, co pozwala na dokładniejsze pomiary, mniejsze marnotrawstwo materiałów i zwiększenie ogólnej wydajności.

Gdzie PM Toruños i Algaida

Zdobyte doświadczenie od 2024

Doświadczane korzyści

- Redukcja zużycia maszyn i wytwarzania odpadów;
- Redukcja śladu węglowego;
- Długoterminowa redukcja kosztów;
- Poprawa zdrowia pracowników w miejscu pracy.

Co poszło / może pójść nie tak

- Brak zrównoważonych produktów na rynku, które spełniałyby wymagania;
- Wysokie koszty wymiany maszyn;
- Brak ciągłego szkolenia pracowników i brak ustanowienia bardziej wydajnych protokołów/procesów;
- Pracownicy nie dostosowują się do nowych nawyków pracy.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Kontrola zapasów przy wykorzystaniu etykiet z datami nabycia/naprawy. Współpraca z dostawcami, którzy oferują produkty z mniejszą ilością opakowań lub wykorzystują materiały nadające się do recyklingu.

€€ Efektywne planowanie poprzez cotygodniowe spotkania robocze w celu identyfikacji nowych możliwości i praktyk.

€€€ Zainwestuj w wysokowydajny sprzęt i systemy zarządzania energią. Chociaż może to wymagać dużych inwestycji, oszczędza energię i zmniejsza emisje. Wdrażaj technologie automatyzacji tam, gdzie to możliwe.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 17

Strefa dla zwierząt bez odpadów

Opis

Bezodpadowa strefa dla zwierząt została zaprojektowana z myślą zarówno o relaksie, jak i interakcji z naturą i jest wyposażona w funkcje promujące zrównoważony rozwój i znaczenie wspólnej odpowiedzialności za ochronę naszych zasobów naturalnych. Promowanych jest kilka strategii:

- **Wykorzystanie materiałów z recyklingu:** Ogrodzenie, konstrukcje do zabawy i meble są zbudowane z materiałów pochodzących z recyklingu lub ponownie wykorzystanych, co zmniejsza zapotrzebowanie na nowe zasoby;
- **Oświetlenie zasilane energią słoneczną:** Oświetlenie jest zapewniane przez oprawy zasilane energią słoneczną, które zmniejszają zużycie energii elektrycznej i ślad węglowy;
- **Oszczędzanie wody:** Fontanny z wodą dla zwierząt są wyposażone w przyciski ograniczające przepływ, aby zminimalizować marnowanie wody, promując jej odpowiedzialne wykorzystanie;
- **Pojemniki z recyklingu dla klubów:** Kluby Agility zajmujące się treningiem zręcznościowym dla psów) inne organizacje, które często wykorzystują tę przestrzeń, otrzymują pojemniki na odpady wielokrotnego użytku, dostosowując swoje działania do filozofii „zero odpadów”;
- **Kompostowanie odpadów zwierząt domowych:** Użytkownicy są zachęceni do wykorzystania łopat, dostarczonych na stacji zbiórki, do zbierania odchodów zwierząt domowych. Odpady te są następnie kompostowane na miejscu, co eliminuje potrzebę stosowania plastikowych toreb i zmniejsza ilość odpadów składowanych na wysypiskach;
- **Programy edukacyjne:** Organizowane są regularne warsztaty, rozmowy i działania mające na celu edukowanie właścicieli zwierząt domowych w zakresie praktyk zrównoważonego rozwoju. Obejmują one moduły zintegrowane z kursami klubów agility (treningi zręcznościowe dla psów), które obejmują takie tematy, jak zmniejszenie śladu węglowego zwierząt domowych, przyjazna dla środowiska opieka nad zwierzętami domowymi i odpowiedzialne wykorzystanie zasobów w domu.

Strefa dla zwierząt © Alamillo Park, Seville

Gdzie Marisma de los Toruños i park metropolitalny Pinar de la Algaida

Zdobyte doświadczenie od 2024

Doświadczane korzyści

- **Niższa emisja dwutlenku węgla** dzięki wykorzystaniu energii słonecznej;
- **Promowanie praktyk „zero odpadów”**, poprzez praktyczne doświadczenia i działania edukacyjne, użytkownicy są zachęceni do rozszerzenia filozofii „zero odpadów” na swoje codzienne czynności.

Co poszło / może pójść nie tak

- **Opór przed zmianą:** Zachęcanie do przejścia z plastikowych toreb na praktyki kompostowania może być trudne, jeśli trudno będzie przewyciężyć tę wygodę;
- **Koszty utrzymania:** Lamy zasilane energią słoneczną mogą wymagać częstszej wymiany baterii niż początkowo oczekiwano, co z czasem doprowadzi do wyższych kosztów operacyjnych;
- **Brak zaangażowania** ze strony kluczowych interesariuszy, głównych organizacji korzystających z przestrzeni.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Zamiast kupować nowy sprzęt, można ponownie wykorzystać istniejące materiały parkowe, takie jak drewno lub metal, do wykonania ławek, torów sprawnościowych i innych niezbędnych elementów. Jeśli ograniczenia budżetowe ograniczają instalację lub konserwację lamp solarnych, godziny pracy strefy dla zwierząt można ograniczyć do światła dziennego, zmniejszając potrzebę sztucznego oświetlenia.

€€ Zainwestuj w trwałe, przyjazne dla środowiska meble pochodzące od pobliskich zrównoważonych dostawców. Nie tylko wspiera to lokalne firmy, ale także zapewnia dłuższą żywotność i wysoką jakość wyposażenia strefy dla zwierząt. Organizuj regularne spotkania robocze z pracownikami i wolontariuszami, aby przeprowadzać burze mózgów na temat optymalnych inicjatyw w celu ciągłego doskonalenia.

€€€ Zainstaluj lampy solarne z bateriami o długiej żywotności i wyższej wydajności, zmniejszając długoterminowe koszty konserwacji i zapewniając stałe oświetlenie strefy. Skonfigurowanie specjalnego systemu kompostowania zaprojektowanego do wydajnego usuwania nieczystości po zwierzętach domowych, przy jednoczesnym wytwarzaniu kompostu, który można wykorzystać do utrzymania parku lub ogrodów społecznościowych.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 18

Obiekty sportowe dla klubów wioślarskich

Opis

Obiekty sportowe zlokalizowane w Parque del Alamillo zostały stworzone w celu zapewnienia dedykowanej przestrzeni dla klubu wioślarskiego San Jerónimo i Federacji Wioślarskiej. Obiekty te służą sportowcom, zapewniając przestrzeń do wykonywania zadań administracyjnych, a także przechowywania i naprawy całego sprzętu, w tym pomieszczeń magazynowych, biur, toalet, pryszniców i otwartych przestrzeni.

- Obiekty te zostały zbudowane przy użyciu kontenerów morskich firm transportowych, których nie można było już wykorzystać z powodu zużycia.
- Cała energia elektryczna pochodzi z paneli słonecznych, które straciły co najmniej 30% swojej zdolności do generowania energii, co zgodnie z prawem oznacza, że muszą zostać wyrzucone. Zamiast tego zainstalowano więcej paneli, aby wygenerować niezbędną energię elektryczną.
- Prysznice są wyposażone w przyciski ograniczające przepływ wody, aby zmniejszyć jej zużycie.
- Regularnie organizowane są warsztaty, rozmowy i działania promujące dobre praktyki, takie jak utrzymywanie rzeki w czystości i angażowanie się w działania ograniczające ilość odpadów.

Gdzie Park del Alamillo, Sevilla, Hiszpania

Zdobyte doświadczenie od maja 2022

Klub wioślarski w Parque del Alamillo © ACPP

Doświadczane korzyści

- Konstrukcja minimalizuje ilość odpadów poprzez ponowne wykorzystanie materiałów, obniżenie kosztów i zmniejszenie ilości odpadów.
- Emisja CO2 spada dzięki energii odnawialnej i unikaniu produkcji nowych materiałów.
- Ponowne wykorzystanie paneli słonecznych zmniejsza ilość e-odpadów i emisje produkcyjne, jednocześnie zapobiegając zanieczyszczeniu gleby i wody.
- Zużyte kontenery transportowe są ponownie wykorzystywane, a energia odnawialna dodatkowo obniża ślad węglowy.

Co poszło / może pójść nie tak

- Obiekty mogą nie w pełni zaspokajać potrzeby stowarzyszeń wioślarskich.
- Niedobór wykwalifikowanych pracowników może wpłynąć na konwersję kontenerów.
- Panele słoneczne mogą wymagać częstszych, kosztownych wymian.
- Niewłaściwe wykorzystanie obiektu może spowodować nadmierne zużycie i pogorszenie jego stanu.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Wykorzystanie wyrzuconych materiałów, takich jak kontenery transportowe i panele słoneczne, zmniejsza potrzebę nowych zakupów.

€€ Zużycie energii jest pokrywane przez wykorzystanie paneli słonecznych na miejscu.

€€€ Transport kontenerów do miejsca instalacji jest dość kosztowny, podobnie jak uzyskanie certyfikatu prawnego klasyfikującego kontener jako przestrzeń „nadającą się do zamieszkania”.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 19

Promocja picia wody z kranu

Opis

Park Alamillo jest domem dla niektórych z najpopularniejszych imprez biegowych w Sewilli, przyciągających do 6000 biegaczy. Park nieustannie pracuje nad wyeliminowaniem wykorzystania plastikowych butelek z wodą podczas tych wydarzeń, zapewniając wodę z kranu i ustawiając dodatkowe fontanny wzdłuż tras wyścigów.

Biorąc pod uwagę połączenie dużych tłumów i wysokich temperatur w Sewilli, biegacze często uciekają się do jednorazowych plastikowych butelek, aby się ochłodzić, co prowadzi do znacznych odpadów. Aby temu przeciwdziałać, podjęto kilka działań:

- Tymczasowe stacje wodne są ustawiane i demontowane zgodnie z harmonogramem każdego wyścigu i są strategicznie rozmieszczone na linii mety;
- Wydajne zaopatrzenie w wodę jest rozliczane z istniejących wielu kranów w całym parku, aby zmniejszyć zatory i zminimalizować czas oczekiwania;
- Dostępne są opcje wielokrotnego napełniania kubków z wodą podczas biegu.

Gdzie Park del Alamillo, Sevilla, Hiszpania

Zdobyte doświadczenie od maj 2022

Doświadczane korzyści

- Organizatorzy oszczędzają na kosztach, unikając zakupu wody butelkowanej;
- Zmniejszenie ilości odpadów jednorazowego użytku zachęca do świadomego wykorzystania wody;

Promocja wody z kranu podczas wyścigu w parku © Alamillo Park

- Zapewnia zarówno korzyści ekonomiczne, jak i oszczędność czasu dla organizatorów biegów;
- Zanieczyszczenie środowiska przez wyrzucane plastikowe butelki jest zminimalizowane.

Co poszło / może pójść nie tak

- Sponsorzy marki wody butelkowanej mogą zniechęcać do wykorzystania fontann;
- Może brakować personelu do zainstalowania stacji z wodą;
- Biegacze mogą zaniedbywać lub niewłaściwie korzystać ze stacji z wodą, co prowadzi do szybkiego pogorszenia ich stanu;
- Słaba komunikacja na temat dostępnych stacji z wodą może powodować zamieszanie lub niedostateczne wykorzystanie.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

€ Transportem i montażem stacji wodnych zarządzają pracownicy parku. Minimalny budżet jest potrzebny do ustawienia tych stacji nawet dla biegu na dużą skalę.

€€ Zatwierdzenie tych fontann do wykorzystania publicznego może wymagać certyfikacji. Możesz zainwestować w niestandardową produkcję stacji wodnych, aby spełnić określone wymagania wyścigu.

NAJLEPSZE PRAKTYKI 20

Strefa naprawy, ponownego użycia i recyklingu: Zabawki dla dzieci

Toy Recycling project © Alamillo Park

Description

Wdrażając kreatywne inicjatywy recyklingowe, parki mogą stać się przestrzeniami, które nie tylko zapewniają korzyści dla środowiska, ale także wzmacniają więzi społeczne, dając nawet wsparcie najbardziej wrażliwym członkom naszych społeczności, np. dzieciom.

Z pomocą **15 wolontariuszy**, program „Przyjaciele Parku” stał się istotnym zasobem społeczności w parku Alamillo w Sewilli. Tylko w ubiegłym roku rozdano ponad **16 000 zabawek** rodzinom ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, zapewniając bardzo potrzebne wsparcie i promując zrównoważone praktyki.

Wolontariusze odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu zbiórką przez cały rok, zbierając dary od rodzin i osób prywatnych z całej Sewilli, przechowując je w magazynach parku, czyszcząc i kategoryzując przedmioty według grup wiekowych. Tworzone są torby z zabawkami, zawierające co najmniej jedną grę planszową, jedną książkę i inne zabawki dostosowane do wieku. Wolontariusze organizują dystrybucję zabawek na dużą skalę podczas Świąt Bożego Narodzenia, zapewniając, że dotrą one do dzieci z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji. **Nieprzydatne zabawki** są utylizowane, a materiały takie jak plastik, metal i elektronika są sortowane do recyklingu.

Gdzie Park del Alamillo, Sevilla, Hiszpania

Zdobyte doświadczenie od 1995

Doświadczane korzyści

- Poprzez zbieranie i redystrybucję zabawek, które w przeciwnym razie zostałyby wyrzucone, program znacznie zmniejszył liczbę zabawek trafiających na wysypiska śmieci. Pomaga to złagodzić wpływ plastikowych zabawek jednorazowego użytku na środowisko, zmniejszając wytwarzanie odpadów i promując kulturę ponownego użycia.
- Wsparcie dla rodzin znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.
- Zaangażowanie społeczności i wolontariat w zbieranie, czyszczenie, sortowanie i dystrybucję zabawek sprzyja duchowi współpracy i wspólnemu celowi.
- Rodziny uczestniczące w procesie darowizny stają się bardziej świadome zrównoważonych praktyk, podczas gdy dzieci uczą się o korzyściach płynących z ponownego użycia zabawek, co pomaga kształtować przyjazne dla środowiska nawyki od najmłodszych lat.

Co poszło / może pójść nie tak

- Brak wolontariuszy może spowolnić operacje;
- Dystrybucja tysięcy zabawek - zwłaszcza zapewnienie, że odpowiednie torby z zabawkami dotrą do właściwych rodzin - może stanowić wyzwanie;
- Zarządzanie segregacją i recyklingiem części może stać się trudne, jeśli ilość zepsutych zabawek wzrośnie.

Alternatywy od nisko do wysokobudżetowych

- € Poleganie na wolontariuszach w zakresie zarządzania zbiórką zabawek; wykorzystanie przestrzeni parkowych jako magazynów w celu obniżenia kosztów infrastruktury; współpraca z lokalnymi firmami w zakresie zaopatrzenia w celu dalszego obniżenia wydatków (środki czystości, narzędzia do napraw itp.).
- €€ Promowanie poprzez pocztę pantoflową, tablice społecznościowe i media społecznościowe utrzymuje zasięg w przystępnej cenie. Większe, lepiej wyposażone magazyny mogłyby usprawnić obsługę i przetwarzanie zabawek.
- €€€ Zatrudnienie pracowników w niepełnym wymiarze godzin lub sezonowych do logistyki, napraw i koordynacji mogłoby odciążyć wolontariuszy i poprawić wydajność. Rozszerzenie działalności o warsztaty i wydarzenia poświęcone zrównoważonemu rozwojowi i recyklingowi mogłoby przyciągnąć więcej uczestników, niestety ze sobą jednak dodatkowe koszty na materiały, prelegentów, wynajem przestrzeni.

A large, stylized number '5' is the central graphic element. It is composed of a light pink color for the main body and a teal color for the top horizontal bar and the bottom curve. The number is positioned on the left side of the page, partially overlapping the title text.

Podróż w kierunku parku Zero Waste

3.1 Czym jest podróż w kierunku Zero Waste?

Jeśli zapoznałeś się z mapą Zero Waste Urban Parks w poprzednim rozdziale, prawdopodobnie odkryłeś wiele inspirujących pomysłów i najlepszych praktyk, które chciałbyś wdrożyć.

Jednak zastosowanie ich wszystkich nie zawsze jest wykonalne. W niektórych przypadkach nawet wdrożenie tylko kilku z nich może stanowić wyzwanie. Ale nie zniechęcaj się, ścieżka "zero odpadów" to podróż, którą należy pokonywać krok po kroku, konsekwentnie we własnym tempie. Każdy park ma swoją własną ścieżkę Zero Waste i własną rolę w dzieleniu się odpowiedzialnością za pielęgnowanie pozytywnego wpływu na przyszłe pokolenia i zrównoważone społeczeństwo.

Podróż w kierunku parku Zero Waste to lista możliwości, które każdy park może zaprojektować zgodnie ze swoim kontekstem, zasobami, wyzwaniami i motywacjami.

Przedstawiono jasne ramy kryteriów obowiązkowych i opcjonalnych, aby pomóc tobie i twojemu zespołowi rozpocząć tę podróż.

Kryteria obowiązkowe reprezentują podstawowe działania niezbędne do zainicjowania przejścia na zero odpadów i ustanowienia przekrojowej linii bazowej, podczas gdy kryteria opcjonalne pozwalają na dodatkowe ulepszenia, które należy dodawać z czasem i zgodnie z motywacją.

Zawsze należy pamiętać o znaczeniu jasnego określania i opisywania działań i skutków związanych z zerową ilością odpadów w celu zwiększenia skali, dzielenia się i świętowania.

3.2 Kryteria obowiązkowe

Park, który spełnia obowiązkowe kryteria, jest w pełni zaangażowany w osiągnięcie zerowej ilości odpadów. Jego celem jest inspirowanie społeczności do transformacji, promowanie zrównoważonego rozwoju i dostosowywanie się do bieżących wyzwań.

Kryterium 1: Przyjęcie strategii Zero Waste i udostępnienie jej publicznie

Park musi opracować i przyjąć strategię zero waste, która nakreśli wizję wysokiego poziomu i długoterminowe cele osiągnięcia zerowej ilości odpadów, podkreślając „dlaczego” i „co” redukcji odpadów oraz zapewniając ramy dla podejmowania decyzji. Strategia, wraz z corocznymi aktualizacjami postępów, musi być publicznie dostępna i komunikowana zarówno wewnątrz, jak i zewnątrz - za pomocą oznakowania, biuletynów, postów na stronie internetowej i innych przydatnych kanałów. Takie podejście zapewni, że zarządcy parku, pracownicy, odwiedzający i szersza społeczność będą konsekwentnie informowani o zaangażowaniu i osiągnięciach parku w zakresie zerowej ilości odpadów. Strategia „zero odpadów” powinna mieć na celu:

- **Coroczne zmniejszanie ilości wytwarzanych odpadów resztkowych:** Ustalenie i osiągnięcie rocznego celu redukcji wytwarzania odpadów resztkowych. Każdy park powinien ustalić swój własny realistyczny wskaźnik redukcji w oparciu o swój unikalny kontekst i poziom produkcji odpadów resztkowych.
- **Oddzielenie 5 strumieni odpadów:** Wdrożenie segregacji odpadów dla co najmniej pięciu różnych strumieni, określonych przez każdy park zgodnie z lokalnymi zakładami gospodarki odpadami, lokalnymi i europejskimi wytycznymi oraz konkretnymi potrzebami.
- **Budowanie umiejętności pracowników w zakresie zerowej ilości odpadów:** Upewnij się, że pracownicy uczestniczą w co najmniej jednym rocznym szkoleniu poświęconym praktykom zerowej ilości odpadów, aby wspierać ciągłe uczenie się. Oprócz formalnych szkoleń zachęca się do innych działań, takich jak warsztaty i wymiana wiedzy z partnerami, sieciami lub innymi parkami.

Kryterium 2: Wdrożenie rocznego planu działania na rzecz eliminacji odpadów

Park musi określić roczny plan działania wspierający osiągnięcie nadrzędnych celów nakreślonych w strategii. **Plan ten powinien:**

- A.** obejmować konkretne działania do wykonania, harmonogram, wymagane zasoby, przypisane obowiązki i wyznaczony zespół.
- B.** integrować jasne wskaźniki monitorowania w celu śledzenia postępów
- C.** być szeroko udostępniane i komunikowane w zespołach parku i grupach fokusowych, aby zapewnić szerokie zaangażowanie i dostosowanie.
- D.** podlegać corocznemu przeglądowi i aktualizacji w oparciu o osiągnięte wyniki
- E.** obejmować inicjatywy w czterech kluczowych obszarach pracy, zidentyfikowanych jako niezbędne do wspierania redukcji wytwarzania odpadów resztkowych:

- 1. Zapobieganie powstawaniu odpadów zielonych:** W parkach miejskich odpady zielone - takie jak liście, przycięte gałęzie, chwasty i inne materiały organiczne - stanowią znaczną część wszystkich odpadów. Biorąc pod uwagę dostępną przestrzeń parku, ponowne wykorzystanie i kompostowanie są naturalnymi sposobami integracji odpadów zielonych z lokalnym ekosystemem. Niektóre przykłady to ponowne wykorzystanie zrębków i liści w glebie, ponowne wykorzystanie gałęzi i drewna w miejscach odpoczynku lub na placach zabaw, a także wdrożenie kompostowania odpadów zielonych. Kompostowanie jest bardzo istotnym działaniem, które może być wykonywane nie tylko wewnątrz, ale także by otwarte dla społeczności. Należy pamiętać o różnych wyzwaniach, biorąc pod uwagę użytkownika, i odpowiednio dostosować komunikację, zasady i konserwację w obu przypadkach.
- 2. Wydarzenia Zero Waste:** Wydarzenia organizowane w parku powinny stopniowo dostosowywać się do strategii „zero odpadów” i jasno komunikować cele i związane z nimi wymagania organizatorom, uczestnikom, dostawcom i sprzedawcom. Należy pamiętać, że pozytywne i angażujące komunikaty są na ogół bardziej skuteczne i lepiej odbierane niż

Imprezy w parkach powinny zawierać jak najwięcej działań o zerowej ilości odpadów. Oto kilka przykładów, które można łatwo wdrożyć:

- Kubki wielokrotnego użytku powinny zastąpić jednorazowe, w tym te wykonane z plastiku lub innych materiałów.
- Stacje do segregacji materiałów, wraz z wyraźnym oznakowaniem i instrukcjami.
- Komunikacja i dekoracje zero waste. Unikając fizycznych materiałów informacyjnych, takich jak ulotki i broszury, postaw na przedmioty wielokrotnego użytku, takie jak banery, ekspozytory z tkanin, oświetlenie LED i żywe rośliny, które mogą być używane wielokrotnie.
- Wybieraj zrównoważone i lokalne opcje cateringowe. Stwórz listę interesujących i zaangażowanych dostawców i podziel się nią z zespołem i partnerami. Inspirowanie innych jest bardzo prostym działaniem promującym gospodarkę o obiegu zamkniętym na poziomie lokalnym.
- Zapewnij bezpłatną wodę pitną, aby zachęcić do korzystania z wody z kranu.
- Zachęcaj do zrównoważonego transportu, takiego jak transport publiczny, wspólne przejazdy, chodzenie pieszo lub jazda na rowerze.
- Powołaj dedykowany zespół audytorów ds. zerowej ilości odpadów, który przeanalizuje dane dotyczące zbiórki odpadów, zidentyfikuje obszary wymagające poprawy i zwróci szczególną uwagę na strumień odpadów resztkowych. W ten sposób będziesz w stanie udoskonalić strategię zero waste w przyszłych wydarzeniach

3. Promocja naprawy i ponownego użycia: Park powinien zidentyfikować możliwości ponownego wykorzystania materiałów w celu ograniczenia wytwarzania odpadów i zminimalizowania zależności od nowych elementów. Należy wdrożyć co najmniej jedną najlepszą praktykę, identyfikując dalsze obszary poprawy i wpływu. Oto kilka przykładów, które można łatwo wdrożyć:

- Naprawa narzędzi i sprzętu w celu wydłużenia ich żywotności.
- Unikanie materiałów jednorazowego użytku w zakupach
- Wykorzystywanie powalonych drzew i gałęzi do budowy placów zabaw, miejsc do siedzenia i innych elementów parku.
- Promowanie ekonomii współdzielenia poprzez zachęcanie do wymiany przedmiotów, takich jak rowery, zabawki lub książki.
- Ponowne wykorzystanie banerów i innych materiałów komunikacyjnych w użyteczne przedmioty, nawet jeśli w innych obszarach poza komunikacją, takich jak torby, papier pakowy itp.
- Przekształcanie zmarnowanych materiałów w gadżety parkowe lub wykorzystywanie ich w warsztatach, np. robienie świec ze skórek pomarańczy, starych materiałów na ręczniki piknikowe, starych koszulek w praktyczne torby totemowe itp. Zachowaj kreatywność, to bardzo dobry sprzymierzeniec.

4. Stałe kampanie informacyjne o zerowej ilości odpadów: poza stałymi komunikatami, park może zwiększyć swój zasięg, prowadząc comiesięczne kampanie promujące określone działania o zerowej ilości odpadów. Kampanie te mogą obejmować aktualizacje dotyczące postępów w redukcji odpadów, promocje alternatywnych rozwiązań wielokrotnego użytku dla opakowań jednorazowych oraz informacje zwrotne zebrane od odwiedzających i pracowników. Inne tematy kampanii mogą podnosić świadomość na temat zapobiegania zaśmiecaniu i zachęcać do zrównoważonych praktyk w społeczności.

Uwaga: Należy pamiętać, aby używać materiałów spełniających kryteria dotyczące ich pełnego cyklu życia. Ważne jest, aby nie mieszać na stałe różnych materiałów, które osobno nadawałyby się do recyklingu, ale zmieszane są uważane za odpady nienadające się do recyklingu i zostaną wysłane na wysypisko.

Kryterium 3: Utworzenie grupy ds. zero waste

Park musi liczyć się z grupą fokusową ds. zerowej ilości odpadów obejmującą członków wewnętrznych i zewnętrznych oraz promować aktywny udział zróżnicowanej grupy osób: pracowników wewnętrznych, odwiedzających, lokalnych decydentów i partnerów.

Grupa fokusowa powinna być zaangażowana w proces podróży Zero Waste poprzez regularne spotkania (najlepiej co kwartał). Grupa fokusowa może uczestniczyć w opracowywaniu strategii zerowej ilości odpadów, przeglądzie i aktualizacji rocznych planów działania, a także monitorować wdrażanie działań związanych z zerową ilością odpadów.

Kryterium 4: Zero odpadów w zaopatrzeniu

Zakupy bezodpadowe mają kluczowe znaczenie, ponieważ zwalczają źródło generowania odpadów, ponieważ tradycyjne zamówienia często obejmują nadmierne opakowania i produkty o krótkim okresie użytkowania, które szybko zamieniają się w odpady.

Przyjmując strategię „zero odpadów”, można zapobiegać powstawaniu odpadów, zanim trafią one do parku, zmniejszając potrzebę ich utylizacji lub recyklingu.

Nowe kryteria zamówień powinny zachęcać do zakupu materiałów wielokrotnego użytku, nadających się do naprawy lub recyklingu, zgodnie z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym. Należy wybierać materiały o minimalnym wpływie na środowisko, takie jak przedmioty pochodzące z recyklingu lub odzysku, biorąc pod uwagę lokalne pochodzenie i sezonowość przy pozyskiwaniu produktów przyjaznych dla środowiska i wytwarzanych w sposób zrównoważony. Wspiera to lokalną gospodarkę i minimalizuje ślad węglowy związany z transportem towarów na duże odległości.

Oto kilka praktycznych przykładów:

- zakupy hurtowe i bez opakowań w celu zmniejszenia ilości odpadów opakowaniowych;
- lokalne przyjazne dla środowiska firmy zajmujące się zakupem, ale także naprawą i konserwacją;
- sprzęt modułowy i możliwy do naprawy;
- ekonomia wymiany, angażująca lokalne grupy i organizacje pozarządowe.

3.3 Kryteria opcjonalne

Jeśli park osiągnie dalsze działania i więcej niż kryteria sugerowane powyżej, oznacza to, że punkt odniesienia jest solidny. Kontynuuj tę podróż i nie marnuj okazji do poprawy, mobilizacji lub obiegu zamkniętego. Gdy już znajdziesz się na pokładzie, zobaczysz, że po cichu i powoli zmienia się sposób myślenia ekosystemu i zyskujesz podatny grunt do wdrożenia działań bezodpadowych, które wymagają większego wysiłku i zasobów.

Bardzo ważne jest prowadzenie dobrze opisanej listy wdrożonych kryteriów i aktualizowanie corocznego planu działania, aby nie stracić z oczu osiągnięć i możliwości ich powielania, zarówno w parku, jak i poza nim.

Poniższe kryteria opcjonalne są przykładami tego, co można zrobić na drugim etapie podróży. Każdy park może jednak w kreatywny sposób podsumować i zwiększyć zaangażowanie na rzecz zerowej ilości odpadów w zależności od posiadanych środków, kreatywności i partnerstwa.

Pamiętaj, że podróż odbywa się pieszo!

Kryterium 5: Zero chemikaliów

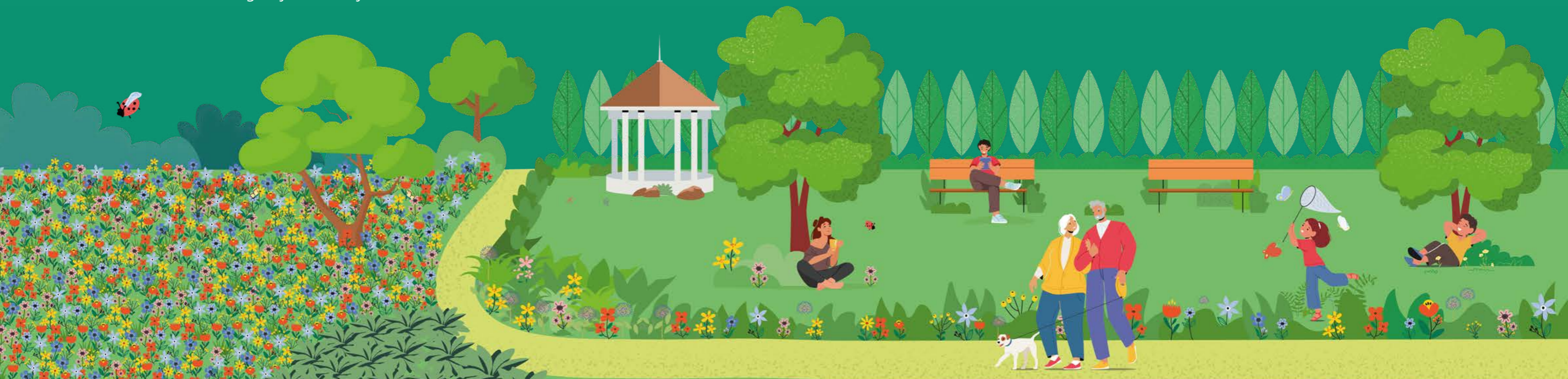
Chemikalia nie są częścią zdrowego, naturalnego i zrównoważonego ekosystemu, pozostawiając ślad negatywnego wpływu nie tylko na rośliny i zwierzęta, ale w całym cyklu życia gleby, wody i powietrza. Podejmowanie działań mających na celu całkowite unikanie chemikaliów wraz z jasną komunikacją może być wykorzystane jako bardzo istotny punkt wpływu na lokalną społeczność. **Kilka przykładów:**

- **Ekologiczna pielęgnacja trawnika i ogrodu:** stosowanie nawozów organicznych, kompostu i naturalnych metod zwalczania szkodników. Na przykład wprowadzaj pożyteczne owady, takie jak biedronki, aby zwalczać szkodniki, lub używaj ściółki z przyciętych drzew w parku, aby naturalnie wzbogacić glebę i zmniejszyć liczbę chwastów.
- **Ekologiczne środki czystości:** przejście na biodegradowalne, roślinne środki czystości do toalet, miejsc piknikowych, stołówek, domów kultury i innych obiektów.
- **Ręczne i mechaniczne zwalczanie chwastów:** używaj technik zwalczania chwastów, takich jak ręczne wyrywanie, koszenie i mulczowanie zamiast herbicydów. Zainwestuj w sprzęt zasilany energią słoneczną lub ręczny do zadań takich jak przycinanie i obcinanie krawędzi.
- **Instalacja bioswale:** zainstaluj bioswales lub ogrody deszczowe, aby naturalnie filtrować i wchłaniać wodę, zmniejszając spływ i zanieczyszczenie. Zmniejsza to potrzebę chemicznego uzdatniania wody i poprawia lokalny ekosystem.
- **Nietoksyczne farby i powłoki:** używaj nietoksycznych farb i powłok o niskiej zawartości LZO (lotnych związków organicznych), zapewniając bezpieczniejsze materiały, które nie będą wypułkiwać szkodliwych chemikaliów do gleby lub wody.

Kryterium 6: Program Zero Waste na rzecz zaangażowania i uczestnictwa społeczności

Ustanowienie programu Zero Waste Agenda promującego różne działania i wydarzenia w parku. Celem jest zintegrowanie koncepcji „zero odpadów” z codziennymi praktykami, sportem, wydarzeniami kulturalnymi itp. Ścisła współpraca z grupami społecznymi i włączenie tych działań do regularnego harmonogramu parku. **Może to obejmować następujące działania:**

- przeprowadzenie audytu marki wraz z działaniami związanymi z czyszczeniem odpadów;
- wspieranie lokalnych rynków skoncentrowanych na sprzedaży hurtowej i uczciwym, zrównoważonym handlu;
- zachęcanie do tworzenia kawiarenek naprawczych i targów wymiany;
- organizowanie warsztatów dla dzieci;
- szkolenia na temat kompostowania w społeczności;
- „Przynieś swój własny kubek”, na przykład wydarzenia sportowe lub kulturalne bez kubków, a nawet bez koszy na śmieci. Eksperymentuj podczas małych wydarzeń i ucz się na własnych doświadczeniach i błędach!

Kryterium 7: Obszar bez koszy na śmieci

Jeśli chodzi o świadomość społeczną i transformację ekologiczną, parki muszą rzucić wyzwanie sobie i swoim mieszkańcom. W związku z tym proponujemy wdrożenie w parku co najmniej jednego obszaru bez pojemników na śmieci, oznakowanego skuteczną, prostą i atrakcyjną komunikacją dotyczącą zasad i korzyści płynących z takiego środka. Należy regularnie rejestrować i zgłaszać informacje zwrotne w celu dostosowania działań. Obszar bez koszy może być bardzo dobrym miejscem do systematycznej obserwacji, dając inspirację i wytyczne do integracji z innymi obszarami parku.

Kryteria 8: Zrównoważona infrastruktura i energia odnawialna

Integracja zasobów odnawialnych, takich jak energia i woda, jest kluczowym krokiem w kierunku zwiększenia zrównoważonego rozwoju parku i zmniejszenia zależności od paliw kopalnych. Przykłady obejmują instalację paneli słonecznych do wytwarzania czystej energii, tworzenie zbiorników wody deszczowej do ponownego wykorzystania w porze suchej lub do zasilania elementów wodnych, a także włączenie zrównoważonej infrastruktury, takiej jak stojaki na rowery, ładowarki pojazdów elektrycznych i ekologiczne toalety. Inicjatywy te mogą znacznie zmniejszyć wpływ parku na środowisko, jednocześnie promując bardziej ekologiczną i zrównoważoną przestrzeń miejską.

3.4 Coroczne monitorowanie

Aby rozpocząć podróż „zero odpadów” w swoim parku, wystarczy zrobić pierwszy krok. Jeśli chodzi o przejście na zerową ilość odpadów w celu wywarcia pozytywnego wpływu, nie ma złych odpowiedzi. Będziesz kształtować ścieżkę w miarę postępów - eksperymentować, testować pomysły, ponownie przemyśleć strategię, dostosowywać i dzielić się zdobytą wiedzą.

Aby jednak było to konsekwentne w dłuższej perspektywie, zaleca się monitorowanie wdrażania strategii i planu „zero odpadów”, coroczny przegląd wyników w celu oceny postępów parku w oparciu o trzy kluczowe cele strategii:

- 1) ograniczenie wytwarzania odpadów reszkowych;
- 2) skuteczne oddzielenie pięciu strumieni odpadów;
- 3) budowanie potencjału pracowników.

Czerp inspirację z różnych źródeł i łącz się ze społecznością Zero Waste Urban Parks, aby dzielić się wynikami i otrzymywać wskazówki. Chociaż społeczność jest nieformalna, jej członkowie chętnie angażują się, rozszerzają sieć i witają nowych ludzi, pomysły i doświadczenia.

Jako otwarta, finansowana ze środków europejskich społeczność, ważne jest, aby docenić innych marzycieli, którzy już zmieniają marzenia w rzeczywistość. **Znajdź inspirację na stronie:**

- [Green Flag Award](#)
- [Zero waste Cities](#)
- [EUROPAC NETWORK](#)

Wpływ i dalsze działania

Podsumowując, mam nadzieję, że postużyłem zarówno jako inspiracja, jak i praktyczny przewodnik w podróży w kierunku eliminacji odpadów w parkach miejskich.

Przedstawione tutaj najlepsze praktyki, wytyczne i kryteria są narzędziami zaprojektowanymi, aby pomóc każdemu parkowi, niezależnie od jego wielkości i lokalizacji, wejść na własną ścieżkę Zero Waste. Ale ta podróż jest najbardziej efektywna, gdy idziemy naprzód razem, angażując lokalne społeczności, współpracując z władzami miejskimi i budując partnerstwa z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, rodzinami i firmami. Ten duch współpracy leży u podstaw Zero Waste jakim jest minimalizacja produkcji odpadów przy jednoczesnej maksymalizacji możliwości wspólnego działania.

Współpracując z innymi parkami i organizacjami, można skutecznie uczyć się bazując na doświadczeniach innych i tworzyć nowe możliwości.

Jako zarządcy terenów zielonych zapraszamy wszystkie parki do przyłączenia się do tego ruchu. Razem możemy kształtować bardziej ekologiczne, czystsze i odporne miasta. Zmierzajmy w kierunku przyszłości, w której Zero Waste nie będzie tylko aspiracją, ale wspólnym zobowiązaniem na rzecz zdrowszej planety i bardziej zrównoważonego miejskiego stylu życia.

Wykorzystaj zdobytą wiedzę w codziennym życiu! Ograniczanie odpadów, niemarnowanie możliwości i rozpoczęcie podróży Zero Waste w sposób oparty na współpracy to zaproszenie, które dotyczy nie tylko parków.

Miejskie Parki Zero Waste, które już rozpoczęły tę podróż w całej Europie, są siecią wsparcia, która rozwija się i wspólnie eksperymentuje. Wszystkie organizacje partnerskie chcą się uczyć, dzielić, eksperymentować, odwiedzać się, a także przyjmować wiedzę, łączyć i tworzyć nowe możliwości.

Wypowiedzi pierwszych uczestników projektu Zero Waste Urban Parks:

Monika Pec-Święcicka

Zastępca Dyrektora Zarządu Zieleni Miejskiej we Wrocławiu (Wrocław, Polska)

“Udział w projekcie Zero Waste Urban Parks dał Zarządowi Zieleni Miejskiej we Wrocławiu świetną okazję do nauki, dzielenia się i wdrażania nowych pomysłów opartych na podejściu zero waste. Mogliśmy zobaczyć, jak różne mogą być parki i jak różnie zorganizowane jest zarządzanie nimi, a jednak stanęliśmy przed tymi samymi problemami i podobnymi wyzwaniami.

Wspólna praca pozwoliła nam być bardziej efektywnymi, a wspiana grupa zaangażowanych osób zachęciła nas do rozpoczęcia zmian w Parku Grabiszyńskim. Z naszego doświadczenia z innymi tematami wiemy, że jest to zawsze proces, w którym kluczową rolę odgrywa komunikacja z lokalną społecznością. Jesteśmy podekscytowani możliwością uczynienia środowiska miejskiego czystszy i bardziej przyjaznym dla wszystkich i jesteśmy bardzo wdzięczni za możliwość bycia częścią tego otwierającego oczy projektu Zero Waste Urban Parks.”

Danuta Łukasińska

Ekopotencjał-Przestrzeń
Możliwości, organizacja pozarządowa zajmująca się ekologią (Wrocław, Polska)

“Projekt Zero Waste Urban Parks stał się doskonałą okazją do międzynarodowej dyskusji i poszukiwania odpowiedzi na pytanie - jak zapobiegać zaśmiecaniu terenów zielonych? Jak zachęcić ludzi do zbierania śmieci po piknikach? Pytanie, na które nikt jeszcze nie znalazł dobrej odpowiedzi. Projekt jest dla nas niezwykle cenny, ponieważ jego wyniki to nie tylko teoretyczne rozważania. Projekt stał się impulsem do działań zero waste - tu i teraz, poprzez pilotażowe eventy Zero Waste w parkach w celu promowania pikników z domowym jedzeniem i kubkami wielokrotnego użytku. Rezultaty projektu są widoczne już dziś i wiemy, że to dopiero początek drogi do parków miejskich Zero Waste.”

Skontaktuj się z nami!

Skontaktuj się z nami poprzez LinkedIn lub email do naszego zespołu:

Belgia: Prowincja Antwerpia:
justina.sapolaite@provincieantwerpen.be

Polska: Ekopotencjał: d.lukasinska@ekopotencjal.pl

Portugalia: Zero Waste Lab: hello@zerowastelab.pt

Hiszpania: ACPP: sevilla@acppasamblea.org

Barbara Pardon

Vrijbroekpark, Prowincja Antwerpia (Belgia, Zarząd Parku)

“Nie cierpię śmieci i odpadów; denerwuję się, gdy je widzę. Chcę być w stanie zrobić coś więcej niż tylko dawać przykład. Udział w projekcie Zero Waste Urban Parks daje mi szansę na podniesienie świadomości i zachęcenie ludzi do działania na większą skalę. Ponadto wymiana doświadczeń z międzynarodowymi kolegami po fachu i poznanie ich dobrych metod jest wzbogacającą na wszystkich płaszczyznach.”

Manolo Campuzano Izquierdo

Alamillo Park (Spain, Park Management)

“Tuż przed tym, jak zaferowano nam możliwość przyłączenia się do tego projektu zaczęliśmy planować, jak poprawić naszą gospodarkę odpadami. Na szczęście, dotychczas do projektu, zdaliśmy sobie sprawę, że najlepszym podejściem jest jak największa redukcja odpadów. Nasi goście coraz częściej wymagają bardziej zrównoważonych praktyk, a a dążenie do osiągnięcia „Zero odpadów” jest innowacyjnym wyzwaniem, które stało się już częścią codziennego życia parku. Oprócz zmiany sposobu, w jaki działamy, jesteśmy podekscytowani możliwością inspirowania zmian w zachowaniu naszych gości, organizacji, z którymi współpracujemy, a nawet samej administracji publicznej. a nawet samej administracji publicznej. Mamy nadzieję osiągnąć znaczący i trwały wpływ. Życie w społeczności oznacza wzięcie odpowiedzialności za dbanie o nasze wspólne środowisko. nasze wspólne środowisko, a ten projekt wspiera bardzo potrzebną zmianę”

Rita Santos

Instituto Superior de Agronomia/Tapada da Ajuda (Portugalia, Infrastruktura parku, bezpieczeństwo i środowisko)

“Wierzę, że jest to wyjątkowa okazja dla ISA/Tapada da Ajuda, parku, który jest wyjątkowy i różni się od innych, i który może wiele zyskać, stając się przestrzenią bez odpadów. Środki, które zamierzamy wdrożyć, sprawią, że ISA/Tapada da Ajuda będzie jeszcze bardziej interesująca i wyjątkowa. Jest to również świetna okazja, ponieważ jesteśmy parkiem, który zrzesza studentów, uniwersytet i inne instytucje, a wszyscy jesteśmy zaangażowani w poprawę zarządzania odpadami. Wierzę, że nasza przyszłość leży właśnie na tej ścieżce!”

M. Cristina Sousa

Zero Waste Lab (Portugalia, Organizacja pozarządowa zajmująca się zero waste)

“Zero Waste Urban Parks proponuje bardzo proste i skuteczne narzędzie do ponownego przemyślenia logistyki i działalności parków w celu zmniejszenia produkcji odpadów poprzez wewnętrzny obieg zasobów i ścisłą współpracę z lokalną społecznością. Partnerzy projektu wypracowali wspólnie zbiór praktycznych narzędzi, które prowadzą parki na ścieżce Zero Waste, przyczyniając się bezpośrednio do transformacji ekologicznej i działań na rzecz klimatu na poziomie lokalnym. Parki to miejsca radości i przyjemności, a zespoły biorące udział w projekcie to inspirujący ludzie, którzy mogą wiele nauczyć i chcą się uczyć ... idealna otwarta przestrzeń dla postępującej transformacji! Razem możemy sprawić, że marzenie Zero Waste Park zadziała... krok po kroku.”

Kilian Schuermans

Vrijbroekpark, Prowincja Antwerpia (Belgia, Strażnik Parku)

Ellie Young

ACPP, Sevilla (Hiszpania, Organizacja pozarządowa dla pokoju i sprawiedliwości)

Nuno Rosado

Instituto Superior de Agronomia/Tapada da Ajuda (Portugalia, Zarząd Parku)

“Moją motywacją do wniesienia wkładu w ruch Zero Waste jest przekonanie, że jest on niezbędny dla przyszłości naszej planety i zapewnienia godnych warunków do życia dla przyszłych pokoleń. Ograniczając ilość odpadów i promując zrównoważone praktyki już dziś, możemy pomóc chronić ważne ekosystemy, zmniejszyć zanieczyszczenie i zachować zasoby dla tych, którzy odziedziczą Ziemię. Ten projekt jest moim sposobem na wzięcie odpowiedzialności za nasz wspólny wpływ i inspirowanie innych do dokonywania wyborów, które przyniosą korzyści zarówno

“Zero Waste Urban Parks zostało stworzone, aby odzyskać ducha współpracy, podkreślając, że parki są dla wszystkich i powinny być pielęgnowane wspólnie. Przekształcając parki w przestrzenie bezodpadowe, kultywujemy zrównoważony rozwój i wspólną odpowiedzialność, a także aktywne uczestnictwo, sprawiedliwość i równość. W ACPP jesteśmy zaangażowani w poprawę dobrobytu społeczności, którym służymy, wspierając zaangażowanie i integrację. Parki jako „zielone bańki” w środowiskach miejskich mogą rozwijać się tylko dzięki współpracy na każdym poziomie. Parki zapewniają ucieczkę od miejskiego życia, a utrzymywanie ich w stanie wolnym od odpadów jest wspólną odpowiedzialnością i korzyścią dla wszystkich.”

“Jako szef działu w organizacji publicznej z bogactwem architektonicznym i środowiskowym, jakie posiada ISA, już dziś mogę powiedzieć, że dołączenie do tej innowacyjnej europejskiej grupy roboczej miało sens. Bogactwo intelektualne i multidyscyplinarny charakter grupy pozytywnie mnie zaskoczyły. Podczas szkolenia poznałem koncepcje, które już wdrażamy w ISA. Uważam, że podjęte prace eksperymentalne powinny być powielane na wszystkich poziomach. Biorąc pod uwagę aktualny i pilny temat łagodzenia skutków zmian klimatu oraz zrównoważonego rozwoju, konieczne jest szybkie udostępnienie tej koncepcji w organizacjach z całej Europy. Liczę na ISA we wszelkich przyszłych działaniach w tym obszarze. Wszystkiego najlepszego!”

Diana Brandão

Zero Waste Lab
(Portugalia, Organizacja
pozarządowa zajmująca się
zero waste)

“Zebrano grupę partnerów, których łączy wspólny interes polegający na wprowadzeniu czystych, zielonych przestrzeni do środowiska miejskiego. W ramach tak wspólnej kwestii istniały różne szczególne interesy, które podkreślały zarówno wyzwania, jak i możliwości dokonania pozytywnej transformacji ze wspólnego marzenia. Zarządcy parków, decydenci, odwiedzający, strażnicy i inne zainteresowane strony mają do czynienia z różnymi spojrzeniami na życie w parku i zmagają się z różnymi codziennymi barierami we wdrażaniu Zero Waste, co prowadzi ich do myślenia o strategiach ZWUP na różne sposoby.

Przykładowo, podczas gdy dla niektórych zmniejszenie liczby koszy na śmieci w parku może być uważane za priorytet, dla zarządców parków może to być postrzegane jako znacząca przeszkoda w skutecznym utrzymaniu parku. Chociaż nie wszyscy mieli takie same perspektywy w ramach szerszego podejścia do Zero Waste, projekt ten pokazał, że możliwe jest współtworzenie zestawu solidnych kryteriów opartych na wspólnych wartościach Zero Waste, promujących globalne przekształcanie parków miejskich w parki zero waste. To było wspaniałe doświadczenie, bardzo przydatne i motywujące, aby zobaczyć korzyści płynące z zebrania multidyscyplinarnej grupy dla wyższego celu, jakim jest poprawa jakości życia wszystkich. Najlepsze jest to, że tak poważny cel został wypracowany z radością i uśmiechem na twarzy wszystkich członków zespołu.”

Marjolein Vervoort

Vrijbroekpark,
Prowincja Antwerpia
(Belgia, Strażnik Parku)

“Uważam, że niezbędna jest wspólna praca na rzecz zielonej przestrzeni wolnej od odpadów, w której zarówno współpracownicy, jak i odwiedzający wysoko cenią zrównoważony rozwój. Choć może to brzmieć idealistycznie, tylko poprzez stopniowe wprowadzanie zmian i rozsiewanie idei możemy doprowadzić do znaczących zmian. Jako strażnik parku nadzorujący różnorodną faunę i florę oraz witający odwiedzających, którzy doceniają to piękno, uważam, że moim obowiązkiem i przywilejem jest budowanie tej ścieżki krok po kroku. Moja rola w Vrijbroekpark zbliża mnie zarówno do natury, jak i do ludzi, oferując wyjątkową szansę zainspirowania odwiedzających do pielęgnowania nawet najmniejszych stworzeń, wspierając ich miłość i szacunek dla całego życia w parku. Chęć zainspirowania innych napędza moje zaangażowanie w angażowanie innych, w parku i poza nim, w naszą wspólną podróż w kierunku Zero Waste - i zaczynam od siebie!”

Spółeczność Zero Waste Urban Park

Załącznik I

Metodologia projektu

1. Kontekst
2. Podsumowanie przeglądu literatury
3. Badania
4. Międzynarodowy zbiór najlepszych praktyk
5. Proces współtworzenia podręcznika

Załącznik II

Szablony

Ćwiczenie grupowe 1 | Zdefiniuj strategię wdrożenia

Ćwiczenie grupowe 2 | Zostań projektantem impulsów do zmiany

Ćwiczenie grupowe 3 | Zmierz swój wpływ na zero odpadów!

Załącznik I

Metodologia projektu

- 1. Kontekst**
- 2. Podsumowanie przeglądu literatury**
- 3. Badania**
- 4. Międzynarodowy zbiór najlepszych praktyk**
- 5. Proces współtworzenia podręcznika**

1. Kontekst

Niniejszy podręcznik jest wynikiem projektu ZWUP, który narodził się ze wspólnej wizji parków miejskich bez odpadów, podzielanej przez organizacje partnerskie.

Pod wieloma względami odpady są problemem uniwersalnym, ponieważ można je znaleźć w każdym kraju i mieście. Podczas gdy Unia Europejska stosuje różne środki w celu rozwiązania problemu zaśmiecania, w tym różne technologie i różne rodzaje zaangażowania społecznego, projekt ZWUP dotyczy w szczególności zachowania użytkowników terenów zielonych, a jego ostatecznym celem jest połączenie parków miejskich w

Europie ze wspólną ambicją, aby stały się wolne od odpadów. W tym celu wyniki kilku wymian doświadczeń między kilkoma europejskimi parkami miejskimi, zlokalizowanymi w Belgii, Portugalii, Hiszpanii i Polsce, zostały zebrane i przetłumaczone jako zestaw dobrych praktyk, które ułatwiają parkom miejskim pozostanie ZWUP.

2. Podsumowanie przeglądu literatury

Przegląd literatury został przeprowadzony jako krok przygotowawczy do współtworzenia niniejszego podręcznika w celu ustalenia, w jakim stopniu koncepcja „zero waste urban park” (ZWUP) została ustanowiona w badaniach naukowych lub innych odpowiednich projektach.

Metodologia przeglądu literatury obejmowała wstępne wyszukiwanie internetowe przy użyciu terminów „miejskie parki zero waste” i różnych kombinacji słów „zero”, „odpady”, „miejski” i „park(i)”, a następnie kilka wyszukiwań w Google Scholar z uwzględnieniem wcześniej wymienionych terminów, a także dodatkowych terminów „korzyści” i „zmiana zachowań”.

W oparciu o wyniki uzyskane z poprzednich wyszukiwań przeprowadzono szczegółową analizę parków miejskich (historia, definicja, korzyści i wartość dodana „zero waste”); literatura dotycząca konkretnie zastosowań „zero waste” w parkach miejskich; literatura na temat podejść behawioralnych „zero waste”; oraz identyfikację tego, co zostało opracowane w celu stworzenia parków miejskich „zero waste”.

Wyniki pokazały, że istnieją różne poziomy możliwości zastosowań koncepcji zero waste w parkach miejskich, począwszy od perspektywy strategicznej, do której odnosi się np. plan zrównoważonego rozwoju parków i terenów rekreacji hrabstwa Chesterfield lub inicjatywa „Zero Landfill Initiative” (Miller, 2020), mająca na celu zmniejszenie ilości odpadów generowanych przez odwiedzających, po bardzo konkretne środki, takie jak zastosowanie ELT (opon wycofanych z eksploatacji) w Ergidir Park.

W literaturze brakuje jednak pośredniego poziomu zakresu koncepcji zerowej ilości odpadów, tj. studiów przypadku przedstawiających konkretne plany, środki i wnioski dotyczące konkretnego zastosowania polityki zerowej ilości odpadów ustanowionej dla konkretnego parku miejskiego.

3. Badania

Każdy partner projektu utworzył grupę roboczą obejmującą około dziesięciu członków, których uznano za istotnych dla zarządzania lub podejmowania decyzji w ich parku lub którzy mogliby wnieść znaczący wkład w transfer wiedzy w zakresie projektu ZWUP.

Przed wizytami terenowymi lub procesem współtworzenia przeprowadzono wstępną analizę za pomocą dwóch ankiet. Na ankietę zawierającą 32 pytania dotyczące charakterystyki parków odpowiedział jeden lub więcej zarządców każdego parku, a na ankietę zawierającą 10 pytań dotyczących charakterystyki grup fokusowych odpowiedzieli wszyscy członkowie grup fokusowych.

4. Międzynarodowy zbiór najlepszych praktyk

Najlepsze praktyki w zakresie zero-odpadów przyjęte przez parki zostały zidentyfikowane i udostępnione podczas wizyt terenowych i wymiany wiedzy, które miały miejsce podczas czterech 3-dniowych wydarzeń międzynarodowych, odbywających się w każdym kraju partnerskim, jak przedstawiono poniżej:

1. Międzynarodowe wydarzenie w Sewilli, w Hiszpanii

- Wizyta w Allamillo
- Wizyta w parku Torunos
- Warsztaty na temat prawodawstwa parków europejskich
- Podręcznik - 1. sesja współtworzenia

2. Międzynarodowe wydarzenie w Mechelen, w Belgii

- Wizyta w parku Vrijbroekpark w Mechelen
- Wizyta w parku Jozafata w Brukseli

3. Międzynarodowe wydarzenie w Lizbonie, w Portugalii

- Wizyta w ISA, Tapada da Ajuda
- Wizyta w parku Bela vista

4. Międzynarodowe wydarzenie we Wrocławiu, w Polsce

- Wizyta w Parku Grabiszyńskim
- Wizyta w Ogrodzie Japońskim
- Wizyta w Parku Krzyckim
- Wizyta w Parku Południowym

5. Proces współtworzenia podręcznika

Proces współtworzenia, realizowany w ramach projektu ZWUP, obejmował następujące kroki:

- Zbiorowe wyobrażenie wymarzonego parku w 2050 roku. Proces tworzenia wizji rozpoczął się w obecności wszystkich grup fokusowych i został szczegółowo opracowany podczas oddzielnych spotkań grup fokusowych, przy czym każda grupa fokusowa spotkała się we własnym kraju i przekazała swoje wyniki zespołowi koordynującemu.
- W oparciu o wspólną wizję wymarzonego parku w 2050 roku i stosując proces backcastingu, zidentyfikowano środki wymagane do wdrożenia do 2035 roku, a następnie wykorzystano je do zdefiniowania środków niezbędnych do wdrożenia do 2030 roku, które z kolei wykorzystano do współtworzenia środków, które należy zastosować do 2025 roku

Powyższe kroki miały miejsce w trakcie trwania projektu, podczas następujących wydarzeń:

- 4 międzynarodowe spotkania, w każdym z 4 krajów, z udziałem wszystkich partnerów (Belgia, Portugalia, Polska i Hiszpania). Każde z tych spotkań obejmowało sesję współtworzenia poprzedzoną 2 wycieczkami terenowymi do parków miejskich i warsztatami na tematy związane z zerową ilością odpadów lub zmianą zachowań;
- sesję współtworzenia online z udziałem wszystkich partnerów, która odbyła się między drugim a trzecim spotkaniem międzynarodowym;
- szereg spotkań grup fokusowych.

Sesje współtworzenia w ramach 4 spotkań międzynarodowych i spotkania online były prowadzone przez Zero Waste Lab i pozwoliły:

- na rozważenie długo- i krótkoterminowych środków poprzez proces prognozowania wstecznego, aby zbliżyć się do przewidywanego scenariusza;
- zastanowić się nad wyzwaniami i możliwościami związanymi z takimi działaniami;
- zidentyfikować, udostępnić lub zdefiniować dobre praktyki w zakresie przekształcania parków miejskich w ZWUP.

Jeśli chodzi o spotkania grup fokusowych, każda grupa fokusowa spotkała się we własnym kraju, wspomagana przez koordynatorów krajowych, aby szczególnie pracować nad poszczególnymi zadaniami, których ostateczny wynik został przekazany zespołowi koordynacyjnemu

ZERO WASTE URBAN PARKS

Provincie
Antwerpen

EKO POTENCJAŁ
PRZESTRZEŃ MOŻLIWOŚCI

Asamblea de
Cooperación
por la Paz

ZERO
WASTE
LAB
experimenta.
desperta.
muda.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Załącznik III

Szablony

Poniższe szablony zostały opracowane przez Zero Waste Europe w ramach sesji szkoleniowej w Lizbonie w ramach projektu ZWUP, gdzie dla każdego parku zaplanowano działania związane z Zero Waste.

Szablony te mają pomóc zespołom zarządzającym parkami w zorganizowaniu pierwszych działań w ramach podróży Zero Waste Parks.

Ćwiczenie grupowe 1

Zdefiniuj strategię wdrożenia

Co należy zrobić, aby z powodzeniem wdrożyć środek „zero waste” i osiągnąć pożądane rezultaty?

Potrzebne materiały:

- Zielone i czerwone markery
- Długopisy

60 min

Działanie:

Przykładowo: Wdrożenie grupy „przyjaciół parku” w celu promowania uczestnictwa w społeczności

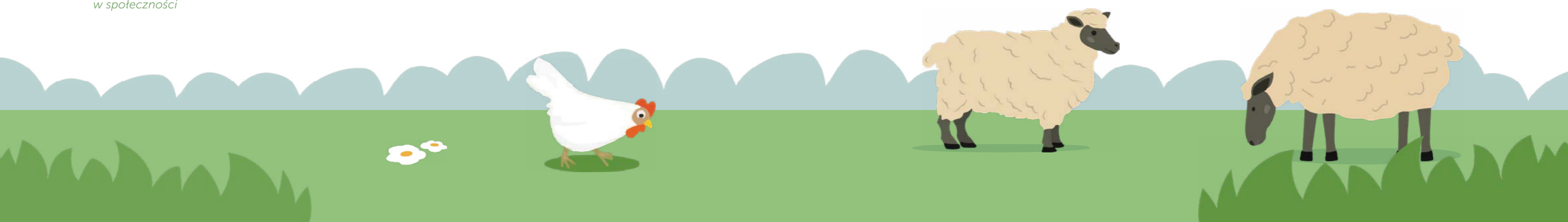
Krok 1 (05-10 min)

➔ Zdefiniuj problem, z którym chcesz się zmierzyć w jednym jasnym zdaniu poprzez wdrożenie działania.

Przykład: Chcemy uporać się z nadmierną obecnością substancji organicznych w odpadach resztkowych przeznaczonych do spalania i/ lub składowania.

➔ Określ swoje ambicje - co konkretnie zamierzasz osiągnąć w ciągu dwóch lat?

Przykład: Nasz społeczny kompostownik funkcjonuje dobrze, z 50 regularnymi użytkownikami i niską ilością zanieczyszczeń. Pod koniec drugiego roku udało nam się wyprodukować 60 kg wysokiej jakości kompostu.

KROK 2 (20 min)

➔ **Odpowiedz na listę pytań i zidentyfikuj główne bariery (w kolorze czerwonym) oraz czynniki sprzyjające/mocne strony (w kolorze zielonym) dla wdrożenia działania „zero odpadów”.**

Złożoność:

Jak złożone są zmiany w infrastrukturze wymagane w parku w celu wsparcia wdrożenia działania (np. ulepszenia technologiczne, dostosowania logistyczne, duże prace budowlane...)?

Wysokie   Średnie   Niskie

Potrzebne materiały:

Jak duże zasoby (finansowe, ludzkie, technologiczne) są wymagane, aby zapewnić pomyślne przeprowadzenie proponowanej zmiany? (należy wziąć pod uwagę obecne zachowania, rutyny i normy, które mogą wymagać modyfikacji lub zastąpienia).

Wysokie   Średnie   Niskie

Czy twój zespół ma niezbędną wiedzę i/lub motywację do wdrożenia tego środka?

Tak   Nie

Ekonomia:

Czy koszty wdrożenia środków są wysokie?

Wysokie   Średnie   Niskie

Czy środek doprowadzi do redukcji kosztów w innych obszarach?

Tak   Nie

Stakeholders support:

Czy konieczne jest zaangażowanie wielu lokalnych interesariuszy, aby wesprzeć wdrożenie działania i zapewnić jego powodzenie? (np. gmina)

Tak   Nie

Czy obecnie istnieje wystarczające wsparcie (finansowe, logistyczne,...) ze strony kluczowych interesariuszy dla jego pomyślnego wdrożenia?

Tak   Nie

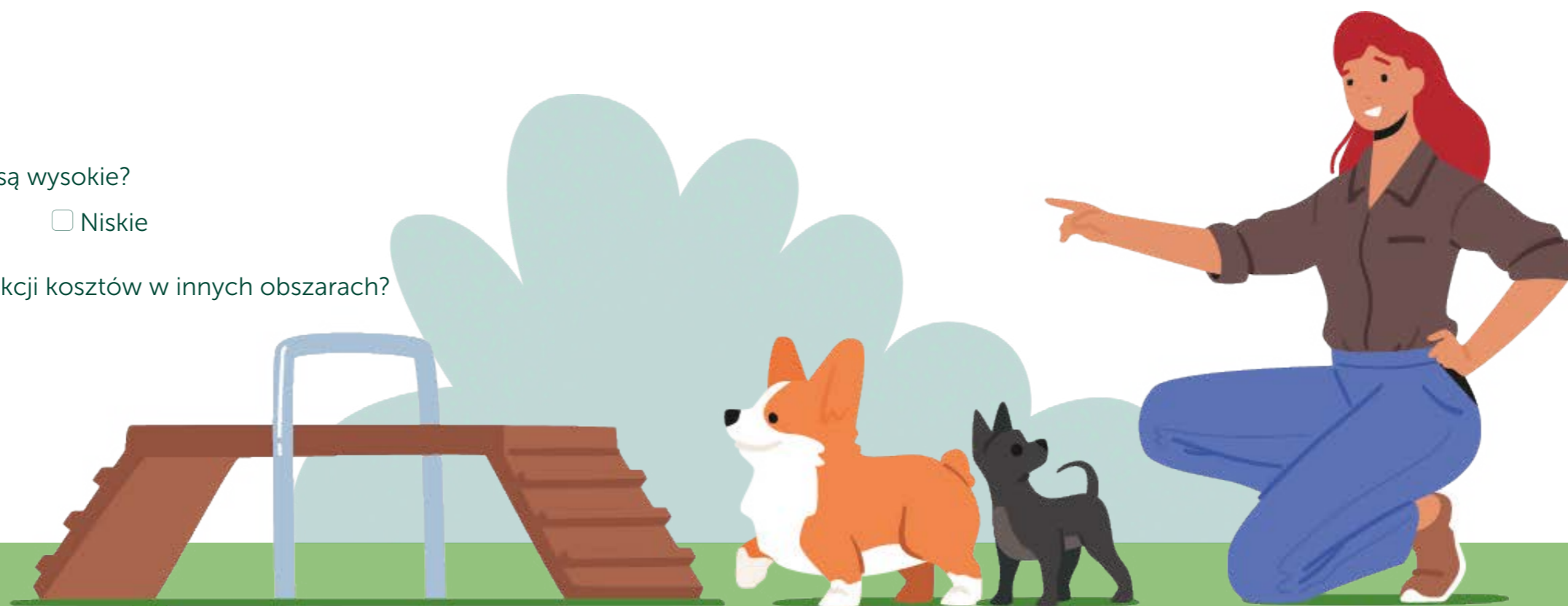
Spółeczna akceptacja:

Czy wśród kluczowych grup docelowych (np. obywateli) istnieje gotowość do przyjęcia zmian związanych z wdrożeniem działania?

Tak   Nie

Czy są jakieś obawy lub sprzeciw wobec tego środka lub czy spodziewasz się, że będą?

Tak   Nie

Krok 3 (30 min)

➡ W oparciu o zidentyfikowane wcześniej bariery, zidentyfikuj kluczowe z nich, które będziesz musiał pokonać oraz czynniki umożliwiające/mocne strony lub możliwości, które możesz wykorzystać.

Przeszkody:

Przykład: Nasz zespół nie jest zbyt dobrze zaznajomiony z tematem kompostowania i nie posiada dużej wiedzy na ten temat. Ustawienie kompostowników wymaga zmiany infrastruktury w parku i regularnego zaangażowania naszych zasobów ludzkich w celu kontrolowania dostępu i zapewnienia, że ludzie przestrzegają zasad sortowania.

Czynnik ułatwiający:

Przykład: Koszty wdrożenia są dość niskie. Otrzymamy wsparcie finansowe od gminy na utworzenie społecznego punktu kompostowania. Mamy kontakty z lokalnymi stowarzyszeniami, które mogą pomóc nam przeszkolić nasz zespół.

➡ W oparciu o zidentyfikowany czynnik umożliwiający, zdefiniuj jedno lub dwa konkretne działania, które mogą pomóc w pokonaniu zidentyfikowanej bariery i osiągnięciu oczekiwanego rezultatu.

Działanie 1

Działanie 2

Ćwiczenie grupowe 2

Zostań projektantem impulsów do zmiany

Cel:

Określenie strategii komunikacji w oparciu o ramy [EAST: Easy, Attractive, Social and Timable](#) w celu wsparcia pomyślnego wdrożenia działania zero waste i zachęcenia użytkowników parku do przyjęcia pożądanego zachowania.

Potrzebne materiały: długopisy i markery
40 min

Zdefiniuj docelowe działanie:

Przykładowo: Wdrożenie grupy "przyjaciół parku" w celu promowania uczestnictwa w społeczności

Grupy docelowe:

Pożądane zachowanie:

Krok 1 (20 min)

👉 Pomyśl o 1 konkretnej interwencji/strategii, aby poprawić przyjęcie działania „zero odpadów” przez grupy docelowe. Zachęty powinny być tanie i stosunkowo łatwe do wdrożenia. Myśl zgodnie ze strategią EAST!

Strategia 1:

Krok 2 (20 min)

W kroku 1 zdefiniowałaś „co”, teraz musisz zdefiniować „jak” – czyli co musisz zrobić, aby wdrożyć interwencję nudge w swoim parku i osiągnąć pożądaną rezultaty.

KTO: Których interesariuszy chcesz/chcesz zaangażować?

GDZIE: W których lokalizacjach musisz się komunikować, aby mieć największy wpływ?

KIEDY: Jak często należy się komunikować, aby wywrzeć największy wpływ?

JAK: Jakie materiały, kanały i format zostaną wykorzystane do komunikacji?

Ćwiczenie grupowe 3

Zmierz swój wpływ na zero waste!

Cel:

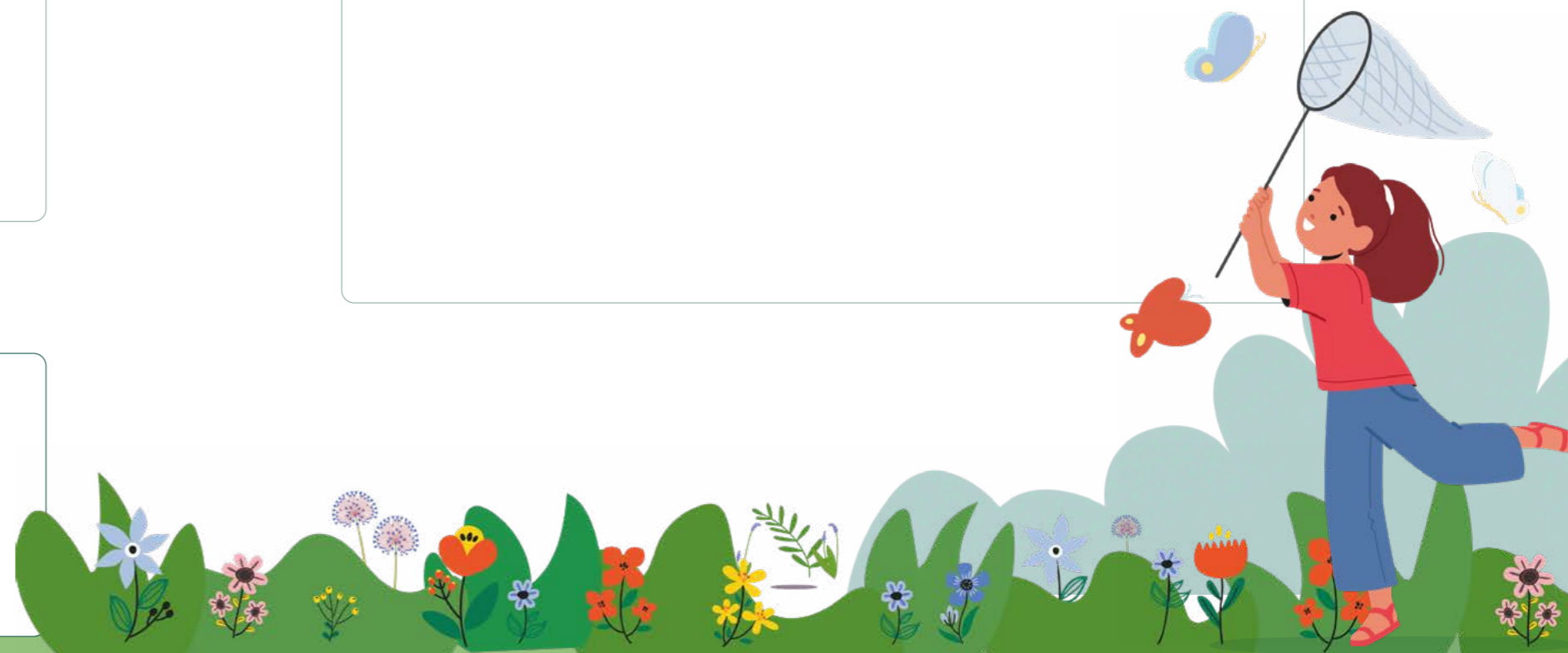
Zdefiniuj strategię monitorowania, aby skutecznie mierzyć wpływ działań związanych z zerową ilością odpadów!

Potrzebne materiały: długopisy i markery

40 min

Działanie:

Przykładowo: Wdrożenie grupy "przyjaciół parku" w celu promowania uczestnictwa w społeczności

➔ Jaki jest twój nadrzędny cel?**➔ Jakie wskaźniki KPI zostaną wykorzystane? (Pomyśl SMART - konkretne, mierzalne, osiągalne, realistyczne i określone w czasie).****➔ Jakie dane będą potrzebne?****➔ Gdzie można znaleźć te dane?****➔ Co należy zrobić, aby regularnie uzyskiwać te dane?**

ZERO WASTE URBAN PARKS

Provincie
Antwerpen

EKO POTENCJAŁ
PRZESTRZEŃ MOŻLIWOŚCI

Asamblea de
Cooperación
por la Paz

ZERO
WASTE
LAB
experimenta.
desperta.
muda.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.